

ФОНД АКТИВНИ ГРАЖДАНИ БЪЛГАРИЯ ПО ФМ НА ЕИП 2014-2021 г.

Фондация „Български адвокати за правата на човека“, в партньорство с Българския хелзински комитет, изпълнява тригодишен проект „Международните правозащитни стандарти на фокус“ с финансова подкрепа, предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ

БЮЛЕТИН

СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Брой 69, март 2022 г.

В настоящия шестдесет и девети бюлетин „Съдебна практика по правата на човека“ ще намерите кратки резюмета на решения, постановени през март 2022 г. от Европейския съд по правата на човека („ЕСПЧ“) по дела срещу други държави, анотации на всички решения на ЕСПЧ по дела срещу България, както и диспозитивите на решения на Съда на Европейския съюз по дела, касаещи права на човека, от същия месец.

Бюлетинът излиза в електронен вариант и се разпространява безплатно.

Съдържание

1. ПРАВО НА ЖИВОТ	3
2. ЗАБРАНА НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ.....	10
3. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ	15
4. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС.....	16
5. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЙНИЯ ЖИВОТ	26
6. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕСТТА И НА РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ	31
7. ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ.....	39
8. ДРУГИ ПРАВА	44
9. РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	46

Амбицията на фондация „Български адвокати за правата на човека“ е този бюлетин да достига до максимално широк кръг представители на юридическата професия и да ги подпомага в работата им по прилагане на европейските правозащитни стандарти в България.

1. ПРАВО НА ЖИВОТ

Властите не са изпълнили позитивното си задължение по чл. 2 от Конвенцията да защитят живота на жена, убита от съпруга си, въпреки многобройните ѝ оплаквания от актове на домашно насилие в период от 9 месеца преди да бъде простреляна. Съдът констатира липсата на подходяща превантивна реакция, включваща координация между различните органи, като например прокуратурата да се свърже незабавно със столичната полиция след като г-жа В. е подала поредно оплакване по-рано през деня преди да бъде убита.

Решение по делото [Y and Others v. Bulgaria](#) (no. 9077/18)

Съществувал е реален и непосредствен риск за живота на изчезналата 18-годишна дъщеря на жалбоподателя, тъй като е страдала от шизофрения и след изчезването ѝ, за което властите са били сигнализирани, вече не е вземала лекарствата, осигуряващи ѝ уравнивено, независим живот и избягване на импулс за самоубийство. Поради това чл. 2 е приложим. След сигнала за изчезването ѝ властите са взели навременни и съобразени с обстоятелствата мерки с цел да бъде намерена жива и няма данни да не са изпълнили позитивното си задължение да защитят живота ѝ,

поради което не е налице нарушение на чл. 2 в материалния му аспект. В нарушение на чл. 2 в процедурния му аспект обаче разследването с цел установяване на обстоятелствата около изчезването ѝ, при все по-голямата вероятност да се е самоубила, не е отговаряло на изискванията за бързина и ефективност.

Решение по делото [Gonçalves Monteiro c. Portugal](#) (n° 65666/16)

Фактите: През февруари 2006 г. R. – 18-годишната дъщеря на жалбоподателя, страдаща от шизофрения, изчезнала след като майка ѝ – неговата бивша съпруга, с която R. живеела тогава, я оставила на мястото, където трябвало да се срещне със съученици, за да заминат на училищна екскурзия с автобус. Последните получени по делото сведения са, че R. все още не е намерена.

Решението:

88-89. Жалбоподателят се позовава на чл. 2, § 1, чл. 5, § 1 и чл. 13 от Конвенцията и твърди, че властите не са предприели бързо и ефикасно издирване на дъщеря му, като по този начин не са защитили надлежно правото ѝ на живот, на физически интегритет и на свобода, както и че разследването на обстоятелствата, при които е изчезнала, не е било ефективно. Съдът намира, че следва да разгледа оплакванията единствено през призмата на материалния и процедурния аспект на чл. 2, § 1.

90-95. По допустимостта на жалбата правителството не повдига изрично възражение за неприложимост на чл. 2, но отбелязва, че към момента на осъществяване на фактите R. не се е намирала под контрола на държавата, нито тя е носела отговорността за нея. Освен това то се позовава на решението по делото *Osmanoğlu c. Turquie* (n° 48804/99, § 75) и твърди, че нищо не е предвещавало изчезването или застрашаването на живота на R., която водела нормален и независим живот и не била поставена под запрещение. И накрая, обстоятелствата, при които изчезнала, все още не били установени. Най-вероятно ставало въпрос за самоубийство, но не било възможно да се презумира, че е починала. Правителството отбелязва, че не му е известно дали родителите са направили искане за обявяване на смъртта ѝ по съдебен ред, което е възможно след като изтекат 10 години от изчезването. Жалбоподателят поддържа, че макар и към момента на събитията държавата да не е носела отговорността за дъщеря му, чл. 2 е задължавал властите да защитават живота и физическия ѝ интегритет от момента, в който са били уведомени за психичното ѝ разстройство. Не посочва да е предприел стъпки за обявяването на смъртта ѝ. Съдът отбелязва, че приложимостта на чл. 2 не се изключва само поради факта, че към момента на изчезването на R. държавата не е носела отговорността за нея. Тази разпоредба е била приета за приложима по редица дела, отнасящи се за подозрителни изчезвания (напр. цитираното *Osmanoğlu*, § 76, и *Girard c. France*, n° 22590/04, §§ 71-73). За разлика от тях, в случая нищо не сочи изчезването на R. да е било следствие на отвлечане (за обратното вж. напр. цитираното *Osmanoğlu*, § 77) или друго престъпно деяние (за обратното вж. напр. цитираното *Girard*, § 80). Настоящият случай се доближава повече до разгледания по делото *Dodov c. Bulgarie* (n° 59548/00), по

което Съдът е приел, че е съществувала потенциално опасна ситуация, попадаща в приложното поле на чл. 2, тъй като страдащо от алцхаймер лице е изчезнало докато е било настанено в дом за стари хора, където се е нуждаело от постоянен надзор (*ibidem*, §§ 70-71). В случая обаче R. не се е намирала в болнично заведение и освен това към момента на събитията е водела нормален живот – живеела е при майка си и е ходела на училище. Въпреки всичко може да се приеме, че е съществувал реален и непосредствен риск за живота ѝ, като се вземат предвид нейното психично разстройство и обстоятелството, че след изчезването ѝ, за което компетентните органи са били сигнализирани, тя вече не е вземала лекарствата, осигуряващи ѝ уравнивесеност, независим живот и избягване на импулс за самоубийство. С оглед на това Съдът заключава, че чл. 2 е приложим и следва да разгледа естеството на задълженията, които той е налагал на държавата, както и да прецени от кой момент може да се приеме, че властите е трябвало да предприемат изискваните по силата на тези задължения мерки.

96-100. По съществуването на жалбата Съдът отбелязва предварително, че в свързаните с изчезвания дела невинаги е лесно да се разграничи кое попада в материалния аспект на чл. 2, т.е. задължението за защита на живота, и кое в процедурния му аспект, т.е. задължението за разследване на изчезването. В случая R. все още не е била намерена и нейната смърт не е била установена, като не е ясно дали родителите ѝ са направили постъпки да бъде обявена за починала. При все това тя е страдала от шизофрения и психичното ѝ равновесие е зависело от редовния прием на лекарства. Съдът отбелязва, че макар да не може да спекулира относно развитието на събитията след изчезването ѝ, очевидно е, че колкото повече време изтича без да има новини за изчезнало лице, толкова по-вероятно е то да

е починало (вж., *mutatis mutandis*, *Tahsin Acar c. Turquie* [GC], n° 26307/95, § 226, и *Gaysanova c. Russie*, n° 62235/09, § 127). При това тримата изслушани в хода на разследването психиатри са били единодушни, че поради заболяването на R. е съществувал непосредствен риск тя да се самоубие. С оглед на тези констатации Съдът намира, че следва да анализира през призмата на материалния аспект на чл. 2 мерките, които властите са взели, за да я намерят, след като им е станал известен непосредственият риск за живота ѝ, а през призмата на процедурния му аспект – мерките, насочени към установяване на обстоятелствата, при които е настъпила предполагаемата ѝ смърт.

Твърдяното нарушение на чл. 2 в материалния му аспект

101-102. Жалбоподателят твърди, че властите не са взели незабавни мерки за откриване на дъщеря му, за да защитят физическия интегритет, свободата и живота ѝ. От самото начало те дали предимство на версията, че е заминала по своя воля, и пренебрегнали факта, че е в опасност, въпреки че той ги осведомил за тежкото ѝ психично разстройство, за двукратното ѝ настаняване на лечение и за обстоятелството, че вече не взема лекарствата си. Не разпитали незабавно ключови свидетели, като шофьора на автобуса, с когото тя е разговаряла в деня на изчезването си, служителя в кафенето, където отишла след това, и двете лица, записани от камерите за видеонаблюдение на мястото, където я оставила майка ѝ; пропуснали да се осведомят веднага за жизнената ѝ среда и емоционалните ѝ връзки, като не прегледали незабавно стаята ѝ, нито се опитали да съберат информация от социалните мрежи; не разпитали веднага нейните близки, психиатъра или учителите ѝ; не се запознали със записите от камерите на летището в Порто, не разпитали летищния

персонал, нито прегледали списъка на пътниците в деня на изчезването ѝ, въпреки че мобилният ѝ телефон активирал клетка в близост до това място. Накрая жалбоподателят се оплаква, че разследванията относно изчезване на лица с психични разстройства не се считат за спешни. В случая разследването било прието за спешно и започнало истински едва три години след изчезването на R.

103-106. Правителството смята, че позитивното задължение на държавата да защитава страдащите от психични разстройства е изпълнено, ако е създадена законодателна рамка относно менталното здраве. Приложимият закон давал предимство на грижите за тези лица в общността, но предвиждал и съдебен ред за задължително настаняване на лечение при наличието на сериозен риск за тях или за другите. Полицейските органи взели предвид уязвимостта на R. в резултат на психичното ѝ разстройство, но при изчезване на пълнолетно лице властите трябвало да действат предпазливо и да постигнат справедлив баланс между мъката на близките и избора на лицето да изчезне по своя воля. При това властите били уведомени за изчезването на R. едва 24 часа след като майка ѝ я оставила на автобусната спирка, което показвало, че версията за такова изчезване, бягство от дома или моментен гняв съвсем не е изключена. Властите незабавно предприели неформални проучвания, за да я открият, като се свързали с приятелите ѝ с цел да разберат дали е изразявала намерение да замине и веднага разпитали шофьора на автобуса, противно на твърдението на жалбоподателя. Тези показания не били документирани поради необходимостта да се действа бързо. Двете записани от камерите за видеонаблюдение лица действително не били разпитани, но нищо не сочело да имат връзка с изчезването. Накрая правителството подчертава, че

изчезването на R. е било широко отразено в медиите, а близките ѝ са разпространили в цялата страна нейна снимка с надпис „Изчезнала“, в резултат на което полицията получила много сигнали и винаги реагирала.

107-109. Съдът напомня, че при определени обстоятелства чл. 2 от Конвенцията може да налага на властите позитивното задължение за превантивно вземане на практически мерки за защита на индивида от други лица (*Osman c. Royaume-Uni*, 28.10.1998 г., § 115) или, при някои специални условия, от самия него (напр. *Renolde c. France*, n° 5608/05, § 81). В такива случаи задачата на Съда е да установи дали те са знаели или е трябвало да знаят, че съществува реален и непосредствен риск за живота на даден индивид. Ако е така, Съдът разглежда въпроса дали са направили всичко, което може да се очаква от тях, за да попречат, доколкото е възможно, животът му да бъде застрашен (напр. цитираното *Dodov*, § 100). В този контекст преценката относно естеството и степента на риска е неразделна част от задължението за вземане на превантивни оперативни мерки. Съответно разглеждането на въпроса дали държавата е изпълнила това си задължение изисква на всяка цена да се анализира адекватността както на извършената от националните органи оценка на риска, така и на взетите от тях превантивни мерки (*Kurt c. Autriche* [GC], n° 62903/15, § 159). Това задължение обаче трябва да се тълкува по такъв начин, че властите да не бъдат натоварвани с непосилно или прекомерно бреме, като не се забравят трудностите, с които силите на реда се сблъскват при изпълнението на функциите си в съвременните общества, непредвидимостта на човешкото поведение и оперативният избор, който трябва да се прави с оглед на приоритетите и ресурсите (напр. цитираното *Renolde*, § 82). Решаващото е дали тяхната реакция е била съобразена с обстоятелствата, като се имат

предвид конкретните факти и практическата реалност на всекидневната им работа (цитираното *Dodov*, § 102). Ако рискът се е материализирал, преценката трябва да се извършва на базата на данните, с които те са разполагали в онзи момент (цитираното *Kurt*, § 160).

110-119. В светлината на изложените принципи Съдът пристъпва към проверка дали в случая властите са знаели, че съществува реален и непосредствен риск за живота на R., а след това и дали са реагирали бързо и адекватно, за да предотвратят материализирането му. Той отбелязва, че родителите на R. са съобщили за изчезването ѝ ден по-късно поради възможността да става въпрос за каприз. На следващия ден жалбоподателят е дал на полицията и по-подробна информация за тежестта на психичното ѝ разстройство, която е подкрепил с изпратен от психиатъра ѝ имейл. Обърнал е внимание и че повече от 24 часа тя не взема лекарствата си, което нарушава психичното ѝ равновесие. Съдът приема, че в този момент властите са узнали за наличието на реален и непосредствен риск за нейния живот. Още преди да научат за него обаче, те са алармирали силите на реда в национален мащаб за изчезването на пълнолетно лице с психично разстройство и са поискали R. да бъде вписана като изчезнала в шенгенската информационна система, за да бъде издирвана и в европейски мащаб. Ето защо Съдът намира, че менталните ѝ проблеми и обезпокоителният характер на изчезването ѝ са били отчетени от самото начало, противно на твърденията на жалбоподателя. Освен това полицията е отправила до прокуратурата искане за спешни действия с цел локализиране на мобилния телефон на R. и мобилният оператор е предоставил данни за местонахождението на активираните клетки и списък на направените или получени обаждания, като е уточнил, че на следващия изчезването ден

телефонът е изгубил сигнал за мрежа, поради което Съдът заключава, че от този момент локализирането му вече не е било възможно. Няколко дни след изчезването полицията е взела мерки и по два получени сигнала относно R., прегледала е записите от камерите за видеонаблюдение на мястото, където я е оставила майка ѝ, и е разговаряла с шофьора на автобуса. През март 2006 г. полицията се е свързала с главните болници в Порто и със съучениците ѝ; в периода април – октомври с.г. отново е реагирала на сигнали, а през юни е издирвала R. в квартал на Порто и е провела разследване в друг град. Съдът намира изложеното за достатъчно да обоснове заключение, че мерките, взети след сигнала за изчезването на R. с цел тя да бъде намерена жива, са били съобразени с обстоятелствата на изчезването ѝ. Отбелязва, че тази констатация държи сметка за практическата реалност на всекидневната работа на полицията и за факта, че жалбоподателят е провеждал паралелно свои проучвания, за чието развитие я е уведомявал. Съдът изразява разбиране към неговото желание властите да са направили повече за откриването на дъщеря му, но смята, че с оглед на обстоятелствата в случая, няма доказателства евентуални допълнителни мерки за предотвратяване материализирането на съществуващия реален риск да биха допринесли полза, предвид непредвидимия ѝ характер, описан от изслушаните в хода на разследването психиатри. Поради това Съдът намира, че в случая няма данни властите да не са изпълнили позитивното си задължение да защитят живота на R. (срв. цитираното *Dodov*, §§ 101-103) и следователно не е налице нарушение на чл. 2 от Конвенцията в материалния му аспект.

Твърдяното нарушение на чл. 2 в процедурния му аспект

120. Жалбоподателят поддържа, че инертността на властите и закъснението им да предприемат ефективно разследване на изчезването на дъщеря му представляват нарушение на процедурните задължения на държавата за установяване на обстоятелствата около това изчезване. Според него разследването не е било нито ефективно, нито адекватно. Първо, властите разпитали близките и приятелите на R. едва три години след като изчезнала. Второ, те не използвали нужните средства веднага, а прекалено късно. Истинско проучване на версията за злополука или самоубийство предприели едва от 2012 г. нататък.

121-123. Правителството посочва, че разследването е преминало през два периода. Първият бил насочен към локализирането на R., а вторият (след междинен полицейски доклад от 2009 г. със заключение, че тя е изчезнала по своя воля и следва да се установи при какви обстоятелства) – към непроучени дотогава следи. Разследването било квалифицирано като спешно през 2009 г., но било водено като такова през цялото време. Обстоятелствата около изчезването на R. били разследвани ефективно и изчерпателно, вкл. още от самото начало и версията за самоубийство, както показвали проучванията в институти по съдебна медицина и болници. Съгласно решението по делото *Mustafa Tunç et Fecire Tunç c. Turquie* ([GC], n° 24014/05, § 180) властите разполагали с известна свобода на преценка и чл. 2 не ги задължавал да удовлетворят всяка молба на близките за извършване на действия. Като цяло разследването било подробно и компетентните органи вложили много усърдие, средства и усилия.

124-126. Съдът напомня, че наложеното от чл. 2 задължение за защита на живота изисква ефективно разследване, когато някой загуби живота си при подозрителни обстоятелства (напр. цитираното *Mustafa Tunç et Fecire Tunç*, § 171). Това изискване е

за средства, а не за резултат. Властите трябва да са взели всички разумни мерки, които са във възможностите им, за да се сдобият с необходимите доказателства. В практиката на Съда обаче трябва да се разграничават задълженията за разследване на подозрителна смърт и на подозрително изчезване. Изчезването е отделен феномен, който не се свежда до „моментен“ акт или събитие. Последващата неизвестност какво се е случило и къде се намира изчезналото лице представлява допълнителен разграничителен белег и води до продължаващо положение. Следователно процедурното задължение съществува потенциално докато съдбата на това лице не се изясни и трайната липса на разследване се счита за продължаващо нарушение, дори и когато в крайна сметка може да се презумира, че жертвата е починала (*Varnava et autres c. Turquie* [GC], n°s 16064/90 и др., § 148). Съдът уточнява, че спазването на процедурното изискване на чл. 2 се преценява на базата на няколко основни критерия: адекватността на действията по разследването, неговата бързина, участието на близките и независимостта му. Те са взаимносвързани и никой от тях, взет отделно, не представлява цел сам по себе си. В своята съвкупност те позволяват да бъде оценена степента на ефективност на дадено разследване (цитираното *Mustafa Tunç et Fecire Tunç*, § 225). Именно ефективността на разследването е целта, с оглед на която трябва да се разглеждат всички относими въпроси, включително за бързината и разумното усърдие (*Nicolae Virgiliu Tănase c. Roumanie* [GC], n° 41720/13, § 171). Бързата реакция на властите при разследването на изчезване по принцип е съществена, за да се запази общественото доверие в принципа за законност (*Gongadze c. Ukraine*, n° 34056/02, § 177, с препратки). 127-134. Съдът отбелязва, че в случая трябва да установи дали властите са провели ефективно разследване на

обстоятелствата около все по-вероятната смърт на R. Констатира, че въпреки важността на получените много скоро след изчезването ѝ данни за локализиране на клетките, активирани от мобилния ѝ телефон в деня, в който майка ѝ я е оставила на спирката, и на следващия ден, полицията не е предприела съответни следствени действия. Сериозен опит за анализиране на тези данни и за значими мерки е бил направен чак през 2009 г., макар че хипотезата за самоубийство се е очертала като правдоподобна още с изслушването на психиатъра на R. през ноември 2006 г. Едва четири години след изчезването ѝ е било установено, въз основа на дадени от служител на телефонния оператор разяснения, къде се е намирала последната активирана от телефона ѝ клетка и едва от този момент са били взети конкретни мерки в тази връзка, по-специално за проучване какви са били условията в морето в деня на изчезването ѝ и дали в района е имало кладенец, в който би могла да падне. Съдът констатира освен това, че макар и с приятелите ѝ да са били проведени телефонни разговори в периода март – ноември 2007 г., действително проучване на нейната семейна и социална среда е било предприето едва от 2009 г. нататък. Така роднините ѝ са били разпитани официално чак през май 2009 г., т.е. повече от три години след изчезването ѝ. Съдът е на мнение, че е било важно близките ѝ да бъдат разпитани по-скоро. И накрая той отбелязва, че властите не са назначили експертиза, която да позволи извличане на информацията от компютъра на R. и така да допълни вече извършеното от жалбоподателя търсене. Разрешение за преглеждане на имейла ѝ е било поискано едва на 30 декември 2009 г. Стаята ѝ е била претърсена едва на 5 май с.г., когато майка ѝ вече я е била превърнала в килер и е разполагала само с няколко нейни лични вещи. Според Съда е видно, че разследването с цел установяване на

обстоятелствата около изчезването ѝ е било изчерпателно и старателно едва от 2009 г. нататък. Установеното закъснение от страна на властите, при положение че вероятността за смърт чрез самоубийство е била все по-голяма, е накърнило възможността за събиране на веществени доказателства, които биха могли да хвърлят светлина върху обстоятелствата около

изчезването. С оглед на горните констатации Съдът намира, че разследването, предприето от властите с цел установяване на тези обстоятелства, не е отговаряло на изискванията за бързина и ефективност и следователно е налице нарушение на чл. 2 от Конвенцията в процедурния му аспект.

2. ЗАБРАНА НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ

При административно задържане на деца с придружител Съдът преценява дали е налице нарушение на член 3 от Конвенцията, като взема предвид следните три фактора: възрастта на децата, дали помещенията са подходящи за специфичните им нужди и продължителността на задържането им. Поведението на родителите, като отказът им да се качат на самолет, за да бъде семейството депортирано, не е от решаващо значение при определянето на това дали прагът на суровост по член 3 е бил преминал по отношение на детето. Четиринадесетдневното задържане на осемгодишен чужденец, придружен от своите родители, в център за задържане на чужденци, в неподходящи условия, представлява нарушение на член 3 от Конвенцията.

Решение по делото [N.B. et autres c. France](#) (no. 49775/20)

Фактите: През 2019 г. жалбоподателите (майка, баща и техният малолетен син) напуснали Грузия и влезли нелегално във Франция. През януари 2020 г. молбите им за убежище били отхвърлени. След отказа на жалбоподателите да напуснат доброволно страната, френските власти издали срещу тях заповеди за депортиране. Като част от изпълнението на принудителното им извеждане префектът на Ардените резервирал за жалбоподателите полет до Грузия, насрочен за 7 ноември 2020 г. На 6 ноември 2020 г. жалбоподателите били настанени в център за административно задържане на

чужденци в гр. Мец. На следващия ден, след като отказали да се качат на борда на самолета за Грузия, жалбоподателите били изпратени обратно в центъра за задържане. С разпореждания от 9 ноември 2020 г. компетентният съдия разрешил удължаването на задържането на жалбоподателите за срок от 28 дни. На 12 ноември 2020 г. апелативният съд потвърдил разпорежданията.

На 13 ноември 2020 г., след като бил сезиран с искане за налагане на привременни мерки ЕСПЧ указал на правителството да прекрати административното задържане на жалбоподателите. Решението било изпратено на правителството и жалбоподателите в същия ден съответно в 18,33ч. и 18,37 ч. На 16 ноември 2020 г. Съдът бил уведомен, че жалбоподателите все още били задържани и изискал информация от правителството. С разпореждане от 19 ноември 2020 г. Административният съд в Нанси, сезиран от жалбоподателите, разпоредил на префекта на Ардените да прекрати административното им задържане в срок от 24 часа от уведомяването за разпореждането и до произнасянето на ЕСПЧ по същество на основание чл. 34 от Конвенцията или до прекратяване на привременните мерки.

На 20 ноември 2020 г. правителственият агент информирал Съда, че сутринта на същия ден жалбоподателите били депортирани към Грузия, с което

приключило административното им задържане.

Понастоящем жалбоподателите пребивават в Турция.

Решението:

Оплакване по член 3 от Конвенцията

37-38 Жалбоподателите се оплакват, че поставянето им под административно задържане представлява нечовешко и унижително отношение, в нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

39-41. В оплакванията си жалбоподателите твърдят, че техният син, който по време на събитията е бил на осем години, е бил поставен в ситуация на изключителна уязвимост, като не е бил в състояние да разбира обясненията на родителите за положението им, а само да възприема предизвикващия тревога характер на случващото се. Те посочват, че затварянето му в центъра е довело до морални и психологически страдания. Припомнят, че са били задържани в продължение на четиринадесет дни, седем от които са били прекарани при пренебрегване на привременните мерки, наложени от Съда.

Жалбоподателите представят и медицинско удостоверение за третия жалбоподател от септември 2020 г., в което се споменава вродено сърдечно заболяване, изискващо клинично и ултразвуково наблюдение, без лечение. Според доклад на неправителствена организация, приложен към делото, центърът за задържане разполагал само с три медицински сестри и с двама непостоянни лекари, които консултирали след предварително отправена молба. Те посочват също, че вътрешният двор на „семеината“ зона е отделен от „мъжката“ зона само с ограда и че шумовата среда е била особено обезпокоителна.

42-45. Правителството твърди, че третият жалбоподател е бил по-голям от малолетните жалбоподатели в няколкото дела, в които Съдът е установил нарушение на чл. 3, и е бил в по-добра позиция да разбере обясненията, дадени от родителите му, от които не е бил отделен през периода на задържане. Правителството отбелязва, че жалбоподателите не са напуснали страната доброволно и че първоначалното им задържане е имало за цел да попречи на полицията да влезе в дома на семейството в много ранен час, за да бъдат отведени на летището. Подобна намеса е щяла да бъде много по-шокираща за третия жалбоподател, отколкото задържането в деня преди полета. Според правителството фактът, че задържането е продължило повече от една нощ, се дължи на поведението на жалбоподателите, които са отказали да се качат на планирания полет. Освен това удължаването на задържането е било разпоредено от съдия и потвърдено от апелативния съд, който е взел предвид положението на жалбоподателите и техния син.

Относно условията на задържане, правителството заявява, че те са напълно задоволителни от гледна точка на европейските стандарти. Според него в светлината на всички фактори – възрастта на третия жалбоподател, общия период на задържане от четиринадесет дни, за който частично са отговорни първият и вторият жалбоподател, условията на задържане, специално предназначени за настаняване на семейства – не може да се приеме, че прагът на суровост, изискван от чл. 3 е бил достигнат в конкретния случай.

46-48. Съдът припомня, че административното задържане на малолетни и непълнолетни деца повдига специфични въпроси, независимо дали децата са придружени или не, доколкото те са особено уязвими и се нуждаят от специфични грижи с оглед тяхна възраст и

липсата на самостоятелност (*M.D. and A.D. v. France*, no 57035/18, § 63 и *Popov v. France*, nos. 39472/07 и 39474/07, § 91). Относно административното задържане на деца с придружител, Съдът преценява дали е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията, като взема предвид следните три фактора: възрастта на децата, дали помещенията са подходящи за специфичните им нужди и продължителността на задържането им (*S.F. and Others v. Bulgaria*, no. 8138/16, §§ 78-83).

Съдът отбелязва, че в конкретния случай през периода на задържане малолетният жалбоподател е бил придружен от двамата си родители. Той обаче посочва, както и по делото *A.B. and Others v. France* (no 11593/12, § 110), че това обстоятелство не е от естество да освободи властите от задължението им да защитят малолетното дете и да предприемат подходящи мерки съгласно позитивните задължения, произтичащи от чл. 3 от Конвенцията. Според Съда положението на особена уязвимост на малолетното дете е решаващо и има предимство пред статута на родителя като незаконно пребиваващ чужденец.

По отношение на втория критерий – възрастта на детето, Съдът отбелязва, че към датата на административното задържане третият жалбоподател е бил на осем години. Макар възрастта да е само един от трите критерия, които трябва да се вземат предвид заедно, и да е вярно, че детето е било на възраст по-голяма от възрастта на други деца, спрямо които Съдът е установявал нарушение на чл. 3, едно осемгодишно дете, за което не може да се счита, че има достатъчно разбиране, за да оцени ситуацията в конкретния случай, все пак е поставено в особено уязвимо положение.

49-51. Що се отнася до критерия, свързан с условията на настаняване, Съдът отбелязва,

че центърът в гр. Мец е един от тези, в които могат да бъдат настанявани семейства. Съдът вече е констатирал, че съобщенията по високоговорителите на центъра излагат задържаните там лица на сериозно шумово замърсяване (*A.M. and Others v. France*, no. 24587/12, § 50) По същото дело Съдът е намерил, че външният двор на жилищната зона, предназначена за семействата, е отделен от зоната, предназначена за другите задържани лица, с обикновена телена ограда, което позволява на задържаните лица да виждат всичко, което се случва там (*ibid.*). Освен това, въпреки че в центъра има съоръжения за деца и бебета, той се намира в съседство със затвор и се характеризира с наличието на сериозни изисквания за сигурност.

Съдът вече е имал повод да констатира, че условията в центъра за задържане гр. Мец, макар и неизбежно да са сериозен източник на стрес и безпокойство за едно малко дете, сами по себе си не са достатъчни, за да достигнат прага на суровост, за да попаднат в обхвата на чл. 3 (вж. *A.M. and Others v. France*, цитирано по-горе, § 51). От друга страна обаче, според Съда след кратък период на задържане повтарянето и натрупването на последиците от лишаването от свобода, особено на психологическо и емоционално ниво, неизбежно имат вредни последици за едно малко дете, като по този начин надхвърлят прага на суровост по чл. 3. В тази връзка от особено значение е продължителността на задържането.

51-53. Относно продължителността на задържането, Съдът отбелязва, че дори и ако националните власти първоначално са предприели всички необходими мерки, за да изпълнят мярката по прехвърляне на жалбоподателите възможно най-бързо и по този начин да ограничат максимално продължителността на задържането, абсолютният характер на правото, защитено от чл. 3, забранява малолетно лице с

придружител да бъде задържано при горепосочените условия за период, чиято прекомерна продължителност е допринесла за преминаването на прага на суровост. В тази връзка Съдът посочва, че поведението на родителите – отказът на жалбоподателите да се качат на самолета, не е от решаващо значение при определянето на това дали прагът на суровост е бил преминал по отношение на малолетното дете (вж. решението *M.D. and A.D. v. France*, цитирано по-горе, § 70).

Според ЕСПЧ задържането на осемгодишно дете в условията, преобладаващи по време на разглежданите събития в центъра в гр. Мец, продължило четиринадесет дни, е било прекомерно във връзка с изискванията на чл. 3 (вж. решението *A.M. and Others v. France*, цитирано по-горе, относно установяването на нарушение на чл. 3 за период на задържане от седем дни). Той отбелязва също, че макар и приложимото законодателство да е предвиждало, че по такива въпроси „най-добрият интерес на детето е от първостепенно съображение“, преди да преценят законосъобразността на първоначалното настаняване и да постановят удължаване на административното задържане за срок от двадесет и осем дни в рамките на съдебния контрол, първоинстанционният съдия не е взел предвид присъствието на третия жалбоподател и статута му на малолетен, както и че макар апелативният съд да е взел предвид това обстоятелство, не го е отчел в достатъчна степен в приетото от него решение. Предвид това Съдът заключава, че е налице нарушение на чл. 3 спрямо третия жалбоподател.

54. По отношение на родителите Съдът повтаря, че въпросът дали един родител е жертва на малтретиране, осъществено спрямо детето му дете зависи от наличието на конкретни фактори, които придават на страданието на жалбоподателя измерение и характер, различни от емоционалното

страдание, което може да се счита за неизбежно за близките роднини на лице, жертва на сериозни нарушения на правата на човека. Такива фактори включват близостта на връзката – в този контекст връзката родител-дете ще бъде привилегирована – конкретните обстоятелства на връзката, степента, в която роднината е бил свидетел на въпросните събития, и начина, по който властите са реагирали на оплакванията на жалбоподателите. В настоящия случай Съдът отбелязва, че оплакването на пълнолетните жалбоподатели относно страданията им в центъра за задържане не е обосновано и макар да признава, че административното задържане на родителите с малолетното им дете може да е създадо чувство на безсилие и да им е причинило безпокойство и неудовлетвореност, въз основа на доказателствата по делото Съдът заключава, че по време на задържането си първият и вторият жалбоподател не са се намирали в ситуация, която да достигне прага на суровост за приложимостта на чл.3 от Конвенцията. Следователно по отношение на първия и втория жалбоподател не е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Оплакване по чл. 34 от Конвенцията

55-61. Жалбоподателите твърдят, че като са били задържани в центъра за чужденци в нарушение на привременните мерки, постановени от Съда съгласно правило 39 от Правилника на Съда, държавата-ответник не е изпълнила задълженията си по чл. 34 от Конвенцията. След като намира оплакването за допустимо, ЕСПЧ припомня, че съгласно чл. 34 от Конвенцията договарящите държави се задължават да се въздържат от всяко действие или бездействие, което би попречило на ефективното упражняване на правото на жалба на жалбоподател, и че ЕСПЧ последователно е приемал, че това

задължение е основен елемент от системата на Конвенцията. Според постоянната практика на Съда неизпълнението на привременна мярка от страна на държавата-ответник води до нарушение на чл. 34 (*Savridin Dzhurayev v. Russia*, no. 71386/10, §§ 211-213).

За да се установи дали държавата-ответник е изпълнила наложената привременна мярка, е необходимо да се започне от формулировката на самата мярка. Съдът трябва да провери дали държавата-ответник е спазила буквата и духа на привременната мярка. При разглеждането на жалба по чл. 34 относно твърдяното неизпълнение на привременна мярка от страна на договаряща държава Съдът не преразглежда целесъобразността на решението си за прилагане ѝ. Правителството-ответник трябва да докаже, че привременната мярка е била спазена или, в изключителни случаи, че е имало обективна пречка за спазването ѝ и че е предприело всички разумни мерки за отстраняване на пречката и за информиране на Съда за ситуацията (*Paladi v. Moldova* [GC], no. 39806/05, §§ 91-92).

62-64. Съдът припомня, че правителството-ответник е било уведомено за привременната мярка с писмо, изпратено по защитената електронна поща в петък, 13 ноември 2020 г., в 18,33 ч. В това писмо Съдът е посочил, че дежурният съдия е решил да поиска от правителството, в съответствие с правило 39 от Правилника на Съда, да прекрати задържането на жалбоподателите за срока на производството пред Съда. Въпреки че правителството е било уведомено още на 13 ноември 2020 г., задържането на жалбоподателите е било прекратено едва на 20 ноември 2020 г., седем дни след уведомяването за привременната мярка. И тъй като правителството не е представило никакво обяснение за неизпълнението на привременната мярка, Съдът заключава, че френските власти не са изпълнили задълженията си по чл. 34 и следователно е налице нарушение на Конвенцията.

3. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ

1) Член 16, § 1 от Директива 2008/115 относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, трябва да се тълкува в смисъл, че специално отделение на затвор — което, от една страна, макар да има собствен директор, е под ръководството на този затвор и на подчинение на отговарящия за затворите министър и в което, от друга страна, задържаните с цел извеждане граждани на трети страни се настаняват в специални сгради, разполагащи със собствени съоръжения и отделени от другите сгради на същото отделение, в които се настаняват лица, осъдени за извършването на престъпления — може да се счита за „специализиран център за задържане“ по смисъла на тази разпоредба, ако приложимите условия на задържане на тези граждани изключват, доколкото е възможно, задържането да прилича на поставяне в затворническа среда и ако са уредени по начин, който зачита основните права, гарантирани от Хартата на основните права, и правата, закрепени в чл. 16, §§ 2—5 и в чл. 17 от Директива 2008/115.

2) Член 18 от Директива 2008/115, разглеждан във връзка с чл. 47 от Хартата на основните права, трябва да се тълкува в смисъл, че национална юрисдикция, от която се иска в рамките на компетентността ѝ

да разпреди или да продължи задържане в затвор на гражданин на трета страна с цел извеждане, трябва да може да провери дали са изпълнени условията, при които този чл. 18 допуска държава членка да задържи съответния гражданин в затвор.

3) Член 16, § 1 от Директива 2008/115, разглеждан във връзка с принципа на предимство на правото на Съюза, трябва да се тълкува в смисъл, че национална юрисдикция е длъжна да остави без приложение правна уредба на държава членка — която допуска незаконно пребиваващи граждани на трети страни временно да бъдат задържани в затвори с цел извеждане, като бъдат отделени от обикновените затворници — ако условията, които чл. 18, § 1 и чл. 16, § 1, второ изречение от тази директива поставят за съответствието на такава правна уредба с правото на Съюза, не са или вече не са изпълнени.

Решение на СЕС по [дело C-519/20](#)

4. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

Съдът установява нарушение на чл. 6, §§ 1 и 3 с) от Конвенцията. На жалбоподателя не е било осигурено правото на достъп до адвокат в началния етап на разследването, макар да е бил „обвинен“ по смисъла на разпоредбата, а това му право е било ограничено и в течение на цялото разследване, без да са налице наложителни причини. Ограниченията са произтичали от закона и тълкуването му от съдилищата и са имали общ и задължителен характер, а присъдата на жалбоподателя се основава на изявленията, направени от него и съобвиняемия му в началния етап на разследването в отсъствието на адвокат, поради което производството срещу него не е било справедливо като цяло.

Решение по делото [Tonkov c. Belgique \(n° 41115/14\)](#)

Фактите: В началния етап на разследването на убийство жалбоподателят, български гражданин, бил разпитан два пъти като „източник“, а впоследствие многократно и като заподозрян, без да му бъде осигурен достъп до адвокат. Съдът признал за виновни и него, и съобвиняемия му, който го уличил като поръчител на убийството и който в началния етап на разследването също бил разпитван без предварителен съвет или участие на адвокат.

Решението:

28-29. Жалбоподателят твърди, че в нарушение на правото му на справедлив процес, гарантирано от чл. 6, §§ 1 и 3 с) от Конвенцията, е бил лишен от достъп до адвокат докато е бил задържан от полицията, при това без да бъде достатъчно информиран за правото да запази мълчание и да не се самоуличава, както и при по-нататъшни разпити и други действия по разследването. Оплаква се и че осъждането му се основава отчасти на показанията на неговия съобвиняем, дадени без присъствието на адвокат.

30-32. По допустимостта на жалбата Съдът отхвърля възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, като констатира, че противно на твърдението на правителството, жалбоподателят се е оплакал изрично пред Касационния съд от нарушение на правото му на адвокат.

33-34. По съществуването на оплакванията жалбоподателят поддържа, че е следвало да се ползва от защитата на чл. 6, § 3 от Конвенцията още от началния етап на разследването, когато бил разпитван като „източник“, т.е. като свидетел, макар че разследващите вече го подозирали като участник в убийството, видно от извършеното търсене на името му в регистъра за съдимост. При ареста бил разпитан само с преводач, въпреки уязвимостта му като чужденец, който не познава белгийското право. Първите му телефонни контакти с адвокат по негов избор се състояли след като вече бил задържан и разпитан многократно, а от правото си да запази мълчание се възползвал едва в резултат на телефонен разговор между разследващите и адвоката му, проведен след полиграфския тест, на който бил подложен. Изявленията и поведението му по време на осъществяването без участие на адвокат разпити повлияли

хода на разследването и се отразили на защитната му стратегия и на по-нататъшното развитие на процеса, особено отчетените от полиграфа неверни твърдения, които обвинението използвало като доказателство. Жалбоподателят твърди също така, че осъждането му се основава пряко и главно на дадените без участието на адвокат и уличаващи го показания на неговия съобвиняем, който получил по-малко наказание, навярно именно в резултат на това сътрудничество при разследването.

35-36. Правителството поддържа, че при оценката на справедливостта на производството като цяло в светлината на критериите, формулирани по делото *Beuze c. Belgique* ([GC], n° 71409/10), в случая трябва да се държи сметка за съвкупността от вече съществуващи към онзи момент правни гаранции и за следните обстоятелства: преди ареста на жалбоподателя, когато бил разпитван като „източник“, както и в течение на разследването, той имал възможността, извън изслушванията и разпитите, да се свързва с адвоката си, за да подготви защитната си стратегия; провел с него и телефонен разговор при разпита след полиграфския тест, в резултат на който запазил мълчание; първоинстанционният съд разгледал протоколите от действията по разследването и преценил, че той не е направил уличаващи го изявления и че правото му на защита не е накърнено. Националните съдилища с основание приели и че жалбоподателят не може да се позовава на отказано право на адвокатска помощ що се отнася до уличаващите го изявления на друг обвиняем, който не ги е оттеглил поради това, че не е бил подпомаган от адвокат, и не се е оплакал от нарушение на правото си на защита.

37-39. Съдът отбелязва, че по цитираното *Beuze* (§§ 119-150; вж. и по-скорошното *Doyle c. Irlande*, n° 51979/17, §§ 67-78) е направил преглед на развитието в практиката си относно правото на адвокатска защита в досъдебната фаза на наказателния процес след решението по делото *Salduz c. Turquie* ([GC], n° 36391/02) и на приложимите общи принципи. За разлика от случая по делото *Beuze* обаче, в

настоящия случай цялото производство срещу жалбоподателя се е състояло след постановяването на решението *Salduz*, в което е установено правилото, че заподозреният има право на достъп до адвокат още от първия му разпит от полицията. Съгласно практиката на Съда тестът за съобразяване с чл. 6, §§ 1 и 3 с) от Конвенцията включва няколко етапа. Съдът установява естеството и обхвата на ограниченията, след което проверява дали са съществували наложителни причини, които да ги оправдават, и накрая разглежда справедливостта на производството като цяло (цитираното *Beuze*, §§ 138 и 141).

а) Наличието на ограничения и техният обхват

40-46. Съдът напомня, че вече е приел съществуващите към относимия момент ограничения за особено широки, а в резултат на мълчанието на белгийския закон и на тълкуването им от националните съдилища – и за притежаващи общ и задължителен характер (цитираното *Beuze*, §§ 160-165). В случая той констатира, че първите два пъти жалбоподателят е бил разпитан като „източник“ и едва третият му разпит е бил в качеството на „заподозрян“, както и че при всички положения, макар и на този етап да е можел да се съмнява, че властите го подозират като участник в престъплението и съответно да се обърне към адвокат, при въпросните три разпита не се е ползвал от присъствието на такъв, въпреки че изявленията му са се оказали решаващи за по-нататъшния ход на разследването. Според Съда още от този начален негов стадий той е придобил качеството на „обвинен“, което води до приложимост на чл. 6 от Конвенцията (вж., *mutatis mutandis*, напр. *Knox c. Italie*, n° 76577/13, § 152). Това се потвърждава и от търсенето на името му в регистъра за съдимост на следващия убийството ден, което правителството не оспорва. Съдът установява също така, че съгласно закона право да се съветва с адвокат е било признато на жалбоподателя едва след решението на съдия-следователя да го задържи под стража в края на първия му проведен от него разпит (вж., *mutatis mutandis*, цитираното *Beuze*, § 155) и че десетина пъти той е бил разпитан от

полицията и от съдия-следователя относно фактите, за които впоследствие е бил осъден, без присъствието на адвоката си, който не е участвал и при полиграфския тест. Според Съда фактът, че е могъл да разговаря с него по телефона при разпита след този тест и след като е бил арестуван и многократно изслушван и разпитан, не е от естество да намали значението на претърпените по-рано ограничения. Това се отнася и за присъствието на адвоката му при обобщителния разпит от съдия-следователя (в същия смисъл *Brus c. Belgique*, n° 18779/15, § 31). С оглед на изложеното Съдът констатира, че на жалбоподателя, който се е ползвал със защитата на чл. 6 от Конвенцията още от началния етап на разследването, не е било осигурено правото на достъп до адвокат, макар да е бил „обвинен“ по смисъла на тази разпоредба, както и че впоследствие това му право е било ограничено в течение на цялото разследване.

б) Наличието на наложителни причини

47. Съдът установява, че както и по делото *Beuze*, правителството не доказва да са съществували изключителни обстоятелства, които биха могли да оправдаят спорните ограничения, и следователно те не са се основавали на наложителни причини.

в) Общата справедливост на производството

48-49. Съдът отбелязва, че при липсата на наложителни причини, следва да подложи справедливостта на производството на много строг контрол, който трябва да бъде още по-строг като се има предвид, че ограниченията произтичат от приложимия в онзи момент закон и следователно са с общ и задължителен характер. Правителството носи тежестта да докаже убедително, че като цяло жалбоподателят все пак е получил справедлив наказателен процес (цитираното *Beuze*, §§ 160-165). Съдът напомня, че при такава оценка не действа като четвърта инстанция (*idem*, § 193), а следва да провери внимателно дали наказателното производство срещу жалбоподателя, разгледано в неговата цялост, е позволило поправяне на недостатъците в досъдебната фаза.

Пристъпва към разглеждане на установените в практиката му фактори, доколкото са относими в случая.

- Твърдяната уязвимост на жалбоподателя

50-52. Съдът намира, че жалбоподателят, макар да е чужденец, не е бил в по-уязвимо положение от всеки друг обвиняем, тъй като е бил пълнолетен, установил се е в Белгия години преди да бъде арестуван, разполагал е с преводач при всички разпити и не доказва да е имал затруднения да упражни правото си на защита по причина на езика (*a contrario*, цитираното *Knox*, §§ 160 и 184).

- Правната уредба на досъдебното производство

53-56. Съдът напомня, че след като белгийското право, както е било прилагано към онзи момент, не е било съобразено с изискванията на чл. 6, § 3 от Конвенцията (цитираното *Beuze*, § 171), правни разпоредби, които предвиждат *in abstracto* известни гаранции, не могат сами по себе си да осигурят общата справедливост на производството. Необходимо е и тяхното прилагане да е имало компенсаторен ефект, който да е направил производството справедливо като цяло (пак там). Правителството твърди, че жалбоподателят е имал право да комуникира свободно с адвоката си още от края на първия му разпит от съдия-следователя, но Съдът отбелязва, че то не доказва, макар и това да е в негова тежест, че преди разпита след полиграфския тест адвокатът е бил уведомяван за датите на изслушванията и разпитите на жалбоподателя, така че последният да е могъл да се подготви за тях с негова помощ. При това положение свободната комуникация помежду им извън изслушванията и разпитите не е била достатъчна, за да поправи недостатъците на началния етап на разследването (*mutatis mutandis*, цитираното *Beuze*, § 171). Що се отнася до другите посочени от правителството гаранции Съдът намира, че макар да са позволили известно ползване от правни съвети, по изложените по-горе съображения (вж. §§ 40-46) те не са имали достатъчен компенсаторен ефект. С оглед на всичко това Съдът заключава, че

прилагането на предвидените от правната уредба гаранции не е било достатъчно, за да осигури справедливост на производството.

- Естеството на направените в отсъствие на адвокат изявления

57-58. Съдът констатира, че макар и строго погледнато да не са съдържали самопризнания, тези изявления са били подробни и са оказали решаващо влияние върху по-нататъшния ход на производството. Още от началния етап на разследването жалбоподателят е говорил надълго за отношенията си с жертвата и за това, което знае за фактите. При разпита в деня на ареста му отново е дал подробна информация, включително за финансовите си проблеми, които по-късно са били приети за мотив на престъплението и са имали тежест за осъждането му. Направил е и изявления, които са били в състояние да породят подозрения относно действителното му участие в събитията. Освен това, и макар че законът е предвиждал да изрази съгласие за подлагането му на полиграфски тест, той е дал отговори, които са били счестени за лъжливи и са били използвани като доказателство срещу него.

- Допустимостта на изявленията, направени от жалбоподателя в отсъствие на адвокат, като доказателства

59-63. Съдът напомня, че в съответствие с принципа на субсидиарността отговорност на националните съдилища е да се уверят, че справедливостта на производството не е компрометирана поради начина, по който са събрани доказателствата, на които се основават (*El-Haski c. Belgique*, n° 649/08, § 89). В случая той констатира, първо, че отделението на апелативния съд, компетентно да предаде жалбоподателя на съд и да оцени спазването на процесуалните правила в хода на приключеното разследване, не е разгледало спорните процедурни недостатъци, макар да е могло да го стори и служебно. Така всички протоколи, съдържащи изявленията на жалбоподателя, направени без да е подпомаган от адвокат, са останали в досието по делото. Освен това пред наказателния съд той е направил искане протоколите от проведените в отсъствие на

адвокат изслушвания и разпити да бъдат изключени и наказателното преследване да бъде обявено за недопустимо, позовавайки се на установената с решението по делото *Salduz* практика, но съдът е отхвърлил това искане и е приел всички протоколи, като е преценил, че той все още може да получи справедлив процес пред съдебното жури. Наистина, съдът е разгледал прецизно всеки от протоколите, но се е съсредоточил върху факта, че при изслушванията и разпитите жалбоподателят не е претърпял принуда или потискане, и върху обстоятелството, че не е направил изявления, които могат да бъдат използвани срещу него. Не е извел никакво заключение от констатацията си, че той се е възползвал от правото да запази мълчание едва след телефонния разговор с адвоката си. Освен това изводът, че жалбоподателят не е казал нищо, което може да се използва срещу него, е в противоречие с обвинителния акт, от който се вижда, че изявленията му още от началния етап на разследването и резултатът от полиграфския тест са предоставили на разследващите основа, на която се е опряло обвинението. С оглед на изложеното Съдът намира, че белгийските съдилища не са анализирали достатъчно отражението на отсъствието на адвокат върху допустимостта на направените от жалбоподателя изявления като доказателства.

- Допустимостта на изявленията, направени от съобвиняемия в отсъствие на адвокат, като доказателства

64-68. Съдът напомня, че при оценката на справедливостта на процеса следва да се държи сметка и за качеството на доказателствата, и по-специално дали обстоятелствата, при които са получени, хвърлят съмнение върху надеждността или точността им. Преди да приеме спорното доказателство, националният съд трябва да разгледа доводите на „обвиненото“ лице и да се увери, че такова съмнение не съществува. В случая жалбоподателят не само се е оплакал, че уличаващите го изявления на съобвиняемия му са били направени в отсъствието и без предварителния съвет на адвокат, но и е оспорил точно условията, при които той е бил разпитван, като е поддържал, че

надеждността на тези изявления може да е накърнена, тъй като той може да се е поддал на натиска на разследващите и да е бил заинтересован да свидетелства срещу него. Националният съд обаче не е разгледал неговите доводи относно отражението на отсъствието на адвокат върху качеството на изявленията на съобвиняемия му (обратно, *Stephens c. Malte* (n° 3), n° 35989/14, §§ 76-77), а осъждането му се основава в решаваща степен на тях. Според Съда чл. 6, §§ 1 и 3 с) не може да се тълкува като предполагащ автоматично изключване на уличаващите изявления на трето лице, направени без подпомагане от адвокат, но по отношение на такива изявления трябва да се проявява особена предпазливост. Националните съдилища следва да се уверят по-специално, че те не са направени под въздействието на натиск (цитираното *Stephens*, § 76) или противоречащи на чл. 3 от Конвенцията действия (цитираното *El Haski*, § 85, *Kormev c. Bulgarie*, n° 39014/12, §§ 89-90). Съдът отбелязва и последващата настоящото дело позиция на Касационния съд, че обвиняемият може да се позовава на незачитане на правото на адвокат по отношение на уличаващите изявления на съобвиняем, когато тяхната надеждност е накърнена и използването им би нарушило правото на защита на обвиняемия, ако те са получени посредством натиск, принуда или мъчения.

- *Използването на изявленията, направени от жалбоподателя в отсъствие на адвокат*

69-70. Съдът установява, първо, че обвинителният акт се е основавал и на тези изявления, макар и наред с други доказателства – свидетелски показания, констатациите на разследващите и телефонни записи (*mutatis mutandis*, цитираното *Beuze*, § 184). Освен това журито е заключило, че жалбоподателят е виновен като поръчител на убийството, позовавайки се на доказателства, които биха могли да се съгласуват единствено на базата на съвкупността от обясненията и показанията на самия жалбоподател, неговия съобвиняем и лицата, разпитани като „свидетели“. Макар и преобладаваща тежест за заключението на журито да са

имали уличаващите изявления на съобвиняемия, по мнението на Съда това не е достатъчно за да прикрие факта, че изявленията на самия жалбоподател, направени без да е подпомаган от адвокат, са заемали важно място в мотивите на членовете му (*mutatis mutandis*, цитираното *Beuze*, § 185).

- *Заключение*

71-72. Съдът приема, предвид необходимостта от много строг контрол и съчетанието на горните фактори, че като цяло наказателното производство срещу жалбоподателя не е било справедливо и следователно е налице нарушение на чл. 6, §§ 1 и 3 с) от Конвенцията.

Липсата на официално повдигнато обвинение не е пречка да се ползва защита на чл. 6, в случай, че властите са предприели такива действия спрямо лицето, че ситуацията му е съществено засегната от действията на властите. Неуведомяването на жалбоподателя, че на практика е заподозрян, докато е бил разпитван като свидетел и непредоставянато на правна помощ към този момент, е нарушение на правото на справедлив наказателен процес.

Решение по делото [Bjarki H. Diego v. Iceland](#) (no 30965/17)

Фактите: През есента на 2008 г. в резултат на световната финансова криза три от големите банки в Исландия обявяват фалит. Жалбоподателят е изпълнявал длъжността директор на отдел „Кредитиране“ и член на кредитния комитет на Kaupþing, една от фалиралите банки. Между юни 2005 г. и октомври 2008 г. били образувани няколко разследвания, касаещи финансовите операции на банката, извършени преди фалита ѝ. На 19-ти април 2010 г. жалбоподателят бил разпитан като свидетел

във връзка с едно от разследванията, а месец по-късно, на 14.05.2010 г. отново бил разпитан като свидетел по второ разследване. На 12.11.2011 г. жалбоподателят отново бил разпитан, но този път в качеството си на заподозрян по второто разследване. Същевременно от 09.03.2010 г. по силата на съдебна заповед телефоните на жалбоподателя били подслушвани. На 15.03.2013 г. на жалбоподателя е повдигнато обвинение за 7 случая на измама, извършена чрез злоупотреба със служебно положение. Обвинен е, че е участвал в решения за предоставяне на съмнителни кредити, в нарушение на вътрешните правила на банката като е действал без да съобрази интересите на банката. На 26.06.2015 г. жалбоподателят бил признат за виновен за шест деяния, квалифицирани като измама и злоупотреба със служебно положение. Наложено му било наказание лишаване от свобода за две години и половина. Присъдата била обжалвана и от жалбоподателя, и от обвинението. На 06.10.2016 г. Върховния съд признал жалбоподателя за виновен по всички седем обвинения и потвърдил размера и вида на наказанието. След постановяването на решението в медиите се появила информация, че част от върховните съдии са притежавали дялове в някои от фалиралите банки. Оказало се, че един от съдиите, постановили присъдата на жалбоподателя, притежавал дялове в Kaupring на стойност 140 евро.

Решението:

Относно оплакването за нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията.

27-28. Жалбоподателят се оплаква от липса на непристрастност у един от съдиите, постановил присъдата му, поради притежаваните от него дялове в Kaupring. Правителството възразява, че материалния интерес на съдията е прекалено малък, за да бъде повод за възникване на пристрастност.

29-32. Съгласно практиката на Съда, за да бъде извършена преценка за наличието на непристрастност по смисъла на чл. 6, следва да се вземат предвид субективни и обективни критерии. Следва да се вземат предвид личните убеждения и поведението на конкретния съдия, дали същият е имал лични предразсъдъци и пристрастия. Обективният тест следва да прецени дали националният съд предоставя достатъчни гаранции, за да се изключат подобни съмнения. В конкретния случай Съдът преценява, че загубите, които е понесъл съдията в резултат на фалита на банката, са твърде минимални, за да доведат до съмнения в неговата непристрастност. Следователно не е налице нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията.

Относно оплакването за нарушение на чл. 6, §1 и §3 а) и с)

33-38. Жалбоподателят твърди, че са нарушени правата му по чл. 6, тъй като е дал показания пред прокурор в качеството си на свидетел, докато всъщност по това време вече е бил считан за заподозрян. Правителството възразява, че жалбата е недопустима в тази си част, тъй като не са ползвани всички вътрешноправни средства за защита, защото това възражение е направено едва пред Върховния съд. Съдът напомня, че за да се счита за използвано едно средство за защита е достатъчно жалбоподателят да направил своите искания по начин, позволяващ на националните власти да поправят нарушението си. Приема, че в настоящия случай жалбоподателят е сторил именно това.

39-42. Според жалбоподателя фактически срещу него е водено наказателно производство към момента, в който е разпитан като свидетел, макар да не му е повдигнато официално обвинение. Това не му е позволило да се възползва от редица свои права като това да откаже да даде показания, да не дава уличаващи го

показания и да ползва защитник. Правителството възразява, че не е било налице подобно фактическо положение и наказателното преследване срещу жалбоподателя е образувано едва на 12.11.2011 г.

43-47. Съдът напомня, че защитата по чл. 6, § 1 и § 3, а) и с) се прилага по отношение на лице, което е обвинено в извършване на престъпление. Това качество възниква, когато на лицето бъде официално повдигнато обвинение от компетентен орган или от момента, в който ситуацията на лицето е съществено засегната от действията на властите, в резултат на това, че е налице подозрение, че то е извършило престъпление. В тази връзка Съдът изследва дали са извършени такива действия по отношение на жалбоподателя преди разпита на 14.05.2010 г. Отбелязва, че два месеца преди разпита телефонът на жалбоподателя е бил подслушван, както и че той е бил наричан заподозрян в докладите на националните власти във връзка с разследванията, касаещи фалита на банките. Това е достатъчно за Съда да приеме, че действията на националните власти са засегнали правната сфера на жалбоподателя по такъв начин, че следва да се приеме, че към този момент на практика е съществувало обвинение срещу него по смисъла на чл. 6.

48-49. По отношение на общите принципи Съдът препраща към своята предходна практика. Относно правото жалбоподателят да бъде информиран за обвиненията към *Sejdovic v. Italy* ([GC], no. 56581/00, §§ 89-90,) относно правото на защитник и значението му за справедливостта на процеса към *Beuze v. Belgium* ([GC], no. 71409/10, §§ 120-50).

50-55. Съдът отбелязва, че жалбоподателят не е бил информиран, че е заподозрян по време на разпита си като свидетел. Също така не е информиран за правото си да ползва правна помощ. Отхвърля

възражението на правителството, според което правото на защита на жалбоподателя не е нарушено, тъй като той е адвокат. Поради тези причини, Съдът приема, че по време на този разпит не са изпълнени критериите за справедливия процес. Това обстоятелство налага прилагането на по-стриктни критерии при разглеждането на въпроса за справедливостта на цялото наказателно производство.

57-58. В практиката си Съдът обсъжда следните критерии, когато се касае за нарушено право на защита по време на разпит – използвани ли са данните от разпита като доказателства пред съда и имал ли е жалбоподателят възможност да се откаже или обори своите показания. В настоящия случай, предвид характера на обвиненията е трудно да се установят тези обстоятелства. Според Съда жалбоподателят е бил подробно разпитан за начина на взимане на решенията за отпускане на инкриминираните кредити, в които самият той е имал роля. Той е отговарял на въпросите, без да използва правото си да не се самоуличава в престъпление. Освен това протокол от разпита е представен пред съда в последвалото съдебно производство. Сред обстоятелства, довели до осъждането на жалбоподателя, са именно неговата роля при вземането на решенията за предоставяне на кредити. Съдът отбелязва, че предвид комплексния характер на финансовите престъпления и това, че вината при тях невинаги е лесно установима, е трудно да се прецени дали по време на разпита са дадени уличаващи показания. Съдът припомня и обстоятелството, че телефонът на жалбоподателя е бил подслушван два месеца преди разпита, което също представлява нарушение на справедливостта на процеса.

59-60. Съдът отбелязва, че не може да извърши преценка за това до каква степен

горепосочените нарушения, допуснати по време на разпита на жалбоподателя, са повлияли на справедливостта на цялото производство. Въпреки това, както беше отбелязано по-горе, по настоящото дело Съдът е преценил, че следва да се приложи по-строг контрол. Това налага правителството да докаже, че справедливостта на цялото производство не е била опорочена от неуведомяването на жалбоподателя, че на практика е обвиняем и непредоставяното на правна помощ на същия. Тъй като правителство не е доказало това обстоятелство, Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 6, §1 и §3 а) и с) от Конвенцията.

В обхвата на чл. 6, § 2 попадат не само наказателни производства, но и такива, които са в пряка връзка с техния предмет.

При пропускането на преклузивен срок за извършването на определено процесуално действие и последващото му незачитане от националните органи, не може да се приеме, че са използвани всички вътрешноправните средства за защита.

Решение по допустимостта
[*Diamantopoulos v. Greece \(no. 68144/13\)*](#)

Фактите: Жалбоподателят бил управляващ партньор на дружество, което през 2003 г. участвало в търг, обявен от държавата, за доставка на 3500 електрически фенерчета за полицията. До участие в търга били допуснати дружеството на жалбоподателя и още двама участника. Жалбоподателят възразил пред компетентния административен орган, че офертата на един от допуснатите участници, дружеството Е., не отговаря на техническите спецификации, посочени в

обявата на търга. Възражението му било оставено без уважение, а Е. спечелило търга. През 2006 г. било образувано наказателно производство срещу държавни служители, които отговаряли за провеждането на търга. Жалбоподателят дал показания като свидетел. Заявил, че фенерите, предложени от Е., не отговарят на техническите спецификации. Двама от директорите на Е. били обвинени в даване на подкуп, но през 2009 г. били окончателно оправдани. На 10 юли 2006 г. дружеството и двамата директори предявили иск за обезщетение за неимуществени вреди срещу жалбоподателя. На неустановена дата по техен сигнал било образувано и наказателно производство срещу него за лъжесвидетелстване и клевета, по което жалбоподателят бил оправдан. По иска за вреди жалбоподателят бил осъден от Апелативния съд да заплати 7 000 евро. Жалбоподателят обжалвал, като в становището си пред касационният съд поддържал, че Апелативният съд е нарушил презумпцията за невиновност с оглед оправдателната присъда срещу него. На 28 януари 2013 г. Касационният съд потвърдил решението на Апелативния, без да обсъди възражението за нарушение на презумпцията за невиновност, тъй като не било извършено в срок.

Съгласно решение на Пленумът на Касационният съд от 15 юли 2020 г. принципът на презумпцията за невиновност не изключва ангажиране на гражданска отговорност след постановена оправдателна присъда, дори когато фактите са идентични.

Решението:

Относно оплакването за нарушение на чл. 6, § 2 от Конвенцията.

Приложимост на чл. 6, ал. 2.

17-22. Жалбоподателят се оплаква, че Касационният съд не е взел предвид

оправдателната присъда на наказателния съд, като с това е нарушил правото му да се ползва от презумпцията за невинност. Правителството възразява, че Касационният съд е действал съобразно националното законодателство. Твърди, че това обстоятелство би могло да бъде обсъдено, само ако жалбоподателят го е навел като самостоятелно основание за обжалване.

23-26. Съдът припомня, че обхватът на чл. 6, § 2 включва не само висящи наказателни производства. В обхвата му попадат и актове на съда, постановени след прекратяването или приключването на наказателното производство с оправдателна присъда. Това включва решения, които са свързани с наказателното производство, представляват негови последици или са негово пряко продължение. Съдът отбелязва, че в такива случаи, жалбоподателят следва да докаже връзката между двете производства. Такава връзка би била налице, когато в последващото производство се разглежда решението на наказателния съд, участието на жалбоподателя в събитията, касаещи наказателното преследване или неговата вина. В конкретния случай се касае до втория аспект на разпоредбата, който гарантира зачитането на презумпцията за невинност, след като делото е приключило с оправдателна присъда, поради което Съдът изследва връзката между наказателното и гражданското производство.

27-30. Окончателната оправдателна присъда на жалбоподателя е постановена след решението на Апелативния съд и единственият орган, който е могъл да я вземе предвид е Касационният съд. Съдът отбелязва, че фактичката обстановка по двете производства е била идентична. Според Съда фактът, че Касационният съд не е разгледал доводите на жалбоподателя, свързани с презумпцията за невинност, тъй като те не са били представени по

допустим начин пред него, не изключва приложимостта на чл. 6, § 2. Приема, че съгласно гръцкото право Касационният съд е могъл да вземе предвид оправдателното присъда, щом тя е постановена след решението на Апелативния съд. Поради тази причина Съдът решава, че наказателното и гражданското производство са свързани и чл. 6, § 2 е приложим към настоящия случай.

Изчерпване на вътрешноправните средства за защита

31-35. Правителството възразява, че жалбоподателят не е изчерпал вътрешноправните средства за защита, тъй като се е позовал за първи път на презумпцията за невинност след подаването на касационната жалба, когато вече е настъпила преклузия за навеждане на нови основания за отмяна на второинстанционното решение. Също така се твърди, че жалбоподателят е могъл да иска спиране на гражданското дело до решаването на наказателното такова. Жалбоподателят твърди, че Касационният съд е имал правомощието служебно да отмени решението на това основание, дори и да не е направено подобно искане от касатора.

36-38. Съдът напомня, че целта на правилото за изчерпване на вътрешноправните средства за защита преди сезирането на Съда, е да предостави на националните власти възможността да не допуснат или да поправят нарушения на правата по Конвенцията. Същевременно тези средства за защита следва да са използвани съобразно изискванията и в сроковете, предвидени в националното законодателство. Все пак формалностите и законоустановените правила не следва да възпрепятстват гражданите от използването на наличните мерки за защита. Съдът отбелязва, че тези правила са създадени с оглед принципа на правна сигурност и следва да бъдат спазвани.

39-41. Съдът констатира, че жалбоподателят не е спазил процесуалните правила на националното законодателство, според които той е имал право да представи допълнително правни основания към жалбата, но това е следвало да се случи 30 дни преди заседанието и да бъде връчено на ответната страна. Отбелязва, че жалбоподателят е бил представляван от адвокат в това производство, който би следвало да е запознат с процесуалните правила.

42-44. Съдът приема, че вътрешното законодателство, действащо към съответния момент, не е налагало задължение на Касационния съд да разгледа това касационно основание, без то да е

наведено от касатора. Обръща внимание на тълкувателното решение на Пленума на Касационния съд, според което е необходимо страната да се позове на презумпцията за невинност, за да я вземе предвид националния съд в гражданско производство.

В заключение, жалбоподателят не е изчерпал наличните вътрешноправни средства за защита, тъй като не е спазил процесуалните правила на гръцкото законодателство, поради което жалбата е недопустима.

5. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЙНИЯ ЖИВОТ

Лицата имат право на зачитане на своя дом, разбирано не само като физическо пространство, но и като право на спокойно ползване на това пространство. Като такова то е защитено от материални или физически посегателства, като например влизане в дома от неоторизирани лица. Едно лице не може да бъде лишено от правото по член 8 на основание, че се намира незаконно на територията на държава - страна по Конвенцията. Влизането на полицаи в жилище, без правно основание или без съгласието на чужденец, който ги е допуснал, представлява нарушение на член 8 от Конвенцията.

Решение по делото [Sabani c. Belgique \(no. 53069/15\)](#)

Фактите: След като пристигнала с дъщеря си в Белгия през 2009 г., за да се присъедини към съпруга си, жалбоподателката, гражданка на Сърбия, подаде няколко молби за убежище и за легализиране на пребиваването си (по медицински и хуманитарни причини). Всички те били отхвърлени и последвани от заповеди за напускане на страната.

На 19 март 2015 г. на жалбоподателката била връчена нова заповед за напускане. Същия ден Службата за чужденците поискала от полицията в общината, където тя била отседнала, да провери дали е изпълнила предишната заповед и ако не е, да я арестува.

Полицията посетила адреса на жалбоподателката. Според доклад на полицията екипът пристигнал на място в 10:00 ч. и бил насочен от собственика на

помещенията към третия етаж на сградата, където жалбоподателката отворила вратата на апартамента си. Било споменато и присъствието на дъщеря ѝ. След като полицаите констатирали, че жалбоподателката не била изпълнила заповедта да напусне, екипът я арестувал в 10,05 ч. В доклада се посочвало също, че жалбоподателката била обискирана и че обискът приключил в 10,10 ч. Накрая в доклада се посочвало, че жалбоподателката останала под полицейско наблюдение до проверката на биометричните ѝ данни и че в средата на деня била отведена в полицейския участък, а по-късно била преместена в център за задържане в гр. Брюж.

В друг административен доклад, изготвен същия ден от полицията, се посочвало, че съпругът на жалбоподателката отишъл в местния полицейски участък в 10,55 ч., където също бил арестуван и отведен в центъра за задържане в гр. Брюж.

Според декларация от снахата на жалбоподателката, направена след задържането ѝ, полицията влязла в апартамента без да почука и да поиска съгласието на обитателите; жалбоподателката, съпругът ѝ и дъщеря ѝ били закопчани с белезници и отведени с кола в центъра за задържане в гр. Брюж.

След като жалбоподателката неуспешно обжалвала първоначалното си задържане, тя подаде нова молба за убежище, която също така била отхвърлена и придружена със заповед за напускане на страната. В рамките на новото обжалване жалбоподателката се оплакала по чл.8 от

Конвенцията от влизането на полицията в дома ѝ и от слагането ѝ на белезници.

През април 2015 г. първоинстанционният съд потвърдил задържането на жалбоподателката, позовавайки се на незаконния ѝ престой в страната и отхвърлил оплакването ѝ за нарушение на чл. 8 от Конвенцията. При обжалването Апелативният съд в Брюксел потвърдил определението на първоинстанционния съд. Според съда полицията не била извършила „посещение“ в дома на жалбоподателката, а проверка, която попадала в обхвата на Закона за полицията от 1992 г. Съдът посочил, че в преписката нямала нищо, което да показвало, че входната врата била отворена със сила. По отношение на използването на белезници, съдът заключил, че то можело да се счита за оправдано с оглед риска от укриване, произтичащ от факта, че жалбоподателката била причина за увеличаване на процедурите за оставане на белгийска територия и не била изпълнила нито една заповед за напускане.

На 10 юни 2015 г. Върховния касационен съд (ВКС) отхвърлил касационната ѝ жалба с мотива, е безпредметна, предвид издадената нова заповед за напускане.

След ново неуспешно производство за получаване на убежище, жалбоподателката била върната в Сърбия на 30 юни 2015 г.

Решението

29-33. Жалбоподателката се оплаква, че арестуването ѝ представлява неоправдана намеса в правото ѝ на неприкосновеност на жилището. Според правителството полицията е извършила проверка и е арестувала жалбоподателката без да влиза в дома ѝ; затова чл. 8 е неприложим. Съдът намира оплакването за допустимо, като посочва, че едно лице не може да бъде лишено от ползването на правото по чл. 8 на основание, че се намира незаконно на

територията на държава - страна по Конвенцията.

34-37. По основателността, жалбоподателката твърди, че полицията е пристигнала изненадващо и е влязла в дома ѝ, за да я арестува. Тя посочва, че последващият съдебен контрол, извършен от Апелативния съд в Брюксел, основан на предположението, че полицията не е влязла в дома ѝ, не може да се счита за адекватно преразглеждане, което да компенсира незаконосъобразността на намесата в дома ѝ. Относно задържането ѝ с белезници, тя посочва, че използването им не е било оправдано, тъй като не е оказала никаква съпротива и никога преди това не се е опитвала да избегне полицията. Поради това използването на белезници не попадало в правната рамка, установена от Закона за полицията.

38-40. Правителството се позовава на полицейските доклади, в които се посочвало, че жалбоподателката била отворила вратата. Следователно полицията е могла да провери самоличността ѝ и да установи, че тя не е изпълнила предишна заповед за напускане, без да влиза в дома ѝ, и да я арестува пред жилището ѝ. Проверката на самоличността и арестът били предвидени в закона и тяхната законосъобразност и необходимост били проверени от съда. Арестуването ѝ било необходимо, тъй като позволило на полицията ефективно да провери дали жалбоподателката все още се намира в Белгия и преследвало законната цел за поддържане на законността и реда. Накрая правителството обяснява използването на белезници с многобройните процедури, предприети от жалбоподателката, за оставане на белгийска територия и липсата на сътрудничество от нейна страна с полицията.

Наличието на намеса

41-43. Съдът припомня, че обикновено домът е физически определеното пространство, където се развива личният и семейният живот. Лицата имат право на зачитане на своя дом, разбирано не само като физическо пространство, но и като право на спокойно ползване на това пространство. Като такова то е защитено от материални или физически посягателства, като например влизане в дома от неоторизирано лице (*Halabi v. France*, no. 66554/14, § 54).

В настоящия случай Съдът отбелязва, че страните спорят дали е имало намеса в жилището и версиите им се различават относно това дали полицията е влязла в дома на жалбоподателката. В тази връзка Съдът посочва, че съгласно своята практика разпределението на доказателствената тежест и степента на убедителност, необходима за достигане до заключение, са неразривно свързани с конкретния характер на фактите, естеството на направеното твърдение и разглежданото право по Конвенцията. В този контекст Съдът взема предвид факта, че в настоящия случай тълкуването, което трябва да се даде на съставените от полицията доклади относно точните обстоятелства, свързани с арестуването на жалбоподателката в дома ѝ, е в основата на оплакването ѝ. Съдът отбелязва, че няма други доказателства, които да установяват тези обстоятелства. Така той следва да разгледа дали жалбоподателката е представила *prima facie* доказателства в подкрепа на своята версия за фактите. Ако това е така, тежестта на доказване трябва да се обърне и да се възложи на правителството (вж. *N.D. et N.T. c. Espagne* [GC], nos. 8675/15 и 8697/15, § 85).

44-45. В настоящия случай страните не спорят, че полицията е дошла в дома на жалбоподателката, за да я провери. В това отношение Съдът отбелязва, че жалбоподателката е изложила

последователно и непротиворечиво своята версия за обстоятелствата на задържането ѝ от полицията, като е поддържала пред националните съдилища и пред Съда, че полицаите са влезли в дома ѝ. От друга страна, Съдът не е убеден във версията на правителството, че задържането е станало извън дома на жалбоподателката, а не в него. Полицейските доклади не посочват, че арестът се е случил извън дома ѝ. Освен това изглежда непоследователно да се твърди, от една страна, че жалбоподателката е напуснала дома си по собствено желание, за да се подложи на проверката на полицейските служители - което не се споменава в докладите - и, от друга страна, че тя не им е съдействала - което изрично е отбелязано в административния доклад от 19 март 2015 г.

46-47. Също така не е установено, че жалбоподателката се е отказала от правото си на защита на жилището. Съдът припомня установената си съдебна практика, според която, за да бъде валиден, отказът от основно право, то той трябва да бъде недвусмислен, да е направен при пълно познаване на фактите (т.е. въз основа на информирано съгласие) и без принуда (вж. *Oršuš and Others v. Croatia* [GC], no. 15766/03, § 178). Самото споменаване във втория доклад от 19 март 2015 г. (съставен след посещението от същия ден), че жалбоподателката е отворила вратата, когато полицията е дошла при нея, не може да бъде достатъчно, за да се направи извод, че тя е дала съгласие за влизане в жилището. Нещо повече, дори да се предположи, че жалбоподателката е дала съгласие, няма данни то да е било свободно и информирано. Напротив, видно от полицейския доклад, полицията е отишла директно в апартамента на жалбоподателката, без предварително да извести за това, а още по-малко да съобщи за причината за посещението си, преди да пристигне на вратата на дома ѝ. Съдебният

контрол *ex post facto*, извършен от националните съдилища също не хвърля никаква светлина върху обстоятелствата, свързани със съгласието, за което се твърди, че е било дадено от жалбоподателката. Въз основа на това Съдът заключава, че намесата в правото на жалбоподателката на зачитане на жилището ѝ е установена.

Законосъобразност на намесата

48-50. Съдът припомня, че всяка намеса в правото на зачитане на жилището трябва да се основава на строга правна рамка, предлагаща достатъчни и адекватни гаранции срещу произвол (*Gutsanovi v. Bulgaria*, по. 34529/10, § 220). Това следва от принципа за върховенство на правото, присъщ на всички членове на Конвенцията. В конкретния случай правителство не е посочило никакво правно основание за влизането на полицията в дома жалбоподателката, което да оправдае намесата. То обаче изтъкват проверката *ex post facto*, извършена от апелативния съд.

51-54. В белгийското право неприкосновеността на жилището е изрично закрепена в член 15 от Конституцията, в който се посочва, че не може да се извършва претърсване на жилище, освен в предвидените от закона случаи и в предвидената от закона форма.

Що се отнася до последващия съдебен контрол, Съдът посочва, че първоинстанционният съд се позовал на незаконното пребиваване на жалбоподателката в страната, за да обоснове лишаването ѝ от свобода, и е отхвърлил довода ѝ за нарушение на чл. 8 поради незаконно влизане в дома ѝ. Апелативният съд само се ограничил да констатира, че задържането на жалбоподателката в дома ѝ е било в съответствие с чл. 8 от Конвенцията, доколкото е попадало в обхвата на задачите на полицейските органи по чл. 21 от Закона за полицията, който оправомощава

полицейските органи да задържат чужденци, които не притежават необходимите документи, и да предприемат срещу тях мерки, предвидени в закона или от компетентния орган.

55-56. Съдът обаче не може да се съгласи с този подход. Всъщност, доколкото намесата в правото на жалбоподателката на зачитане на нейния дом е установена по чл. 8, тя трябва да почива на ясно и точно правно основание (*Lekić v. Slovenia* [GC], по. 36480/07, § 95). Член 21 от Закона за полицията не може да представлява такова основание, тъй като той не предоставя на полицейските служител правомощие да влизат в дома на чужденец. Освен това след фактите по настоящото дело Касационният съд на Белгия е постановил, че въпросният чл. 21 не може да се счита като предоставящ правомощие на полицията да извършва такива претърсвания на жилища. Тъй като националните съдилища и правителството не са се позовали на друга правна разпоредба, за да оправдаят разглежданата намеса, Съдът не счита за необходимо да разглежда служебно дали чл. 27 от Закона за полицията би могъл да представлява валидно правно основание за разглежданата намеса. Във всеки случай Съдът отбелязва, че тази разпоредба е приложима само в случай на сериозна и непосредствена опасност от бедствие или катастрофа, или когато има сериозна заплаха за живота или физическата неприкосновеност на лицата. Освен това, както Съдът вече е постановил, не е установено, че жалбоподателката е дала съгласието си полицията да влезе в дома ѝ.

57-58. В заключение Съдът счита, че въпросната намеса не е имала правно основание, отговарящо на изискванията на чл. 8 от Конвенцията, и следователно не е била „предвидена от закона“ по смисъла на тази разпоредба. Следователно е налице нарушение на член 8 от Конвенцията.

Използването на белезници

59-61. В производството пред Съда не се оспорва, че жалбоподателката е била с белезници, когато е била арестувана в дома си в присъствието на дъщеря си. Според ЕСПЧ обаче необходимостта от използването им при обстоятелствата по делото не е доказана от правителството, което води до нарушение на чл. 8 и в този аспект.

По отношение на твърдяното нарушение на чл.5, § 4 от Конвенцията

62-69. Жалбоподателката се оплаква и по чл.5, § 4 от практиката на ВКС, при която жалбата ѝ срещу първоначалното ѝ задържане е била обявена за безпредметна при наличието на ново решение за задържане на собствено основание, твърдейки че не е могла да се възползва от ефективна проверка на законосъобразността на задържането ѝ в кратък срок.

Съдът отбелязва, че нито едно от съдебните решения, взети по настоящото дело по време на три и половина месеца задържане на жалбоподателката, не установяват, че периодите на задържане са били незаконни. Фактът, че решенията за задържане са последвали едно след друго, се дължи единствено на това, че жалбоподателката е подавала нови молби за убежище, а не на прилагането на въпросната практика от ВКС. При тези обстоятелства Съдът не е убеден в критиката от страна на жалбоподателката относно продължителността на съдебното производство, което при всички случаи е щяло да бъде прекъснато поради продължаването на производството за предоставяне на убежище. Освен това жалбоподателката не се е оплакала от прилагането на тази практика пред националните съдилища. Затова ЕСПЧ обявява това оплакване за недопустимо като явно необосновано основание чл. 35 §§ 3 (а) и 4 от Конвенцията.

6. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕЩТА И НА РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ

Иск за обезщетение за вреди от накърняване на репутация, предявен от орган на публичната власт, който не е свързан пряко с каквато и да е икономическа дейност не преследва нито една от легитимните цели, изчерпателно изброени в чл. 10, § 2 от Конвенцията.

Решение по делото [ООО Мето v. Russia](#) (no. 2840/10)

Фактите: Дружеството жалбоподател е интернет медия. Срещу него бил предявен граждански иск за клевета от администрацията на Волгоградска област – орган на изпълнителната власт в състава на Руската федерация – след публикуването на статия, съдържаща интервю с трето лице и критикуваща определени действия на администрацията. Окръжният съд се произнесъл в полза на администрацията. Дружеството жалбоподател било осъдено да публикува на уебсайта си опровержение на няколко твърдения и диспозитива на съдебното решение. То обжалвало безуспешно.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 10 от Конвенцията

Жалбоподателят се оплаква, че било нарушено правото му на свободно изразяване по чл. 10. По-конкретно се оплаква, че намесата от страна на националните съдилища в тази свобода не била предвидена в закона, защото

националното право предвиждало подобна намеса за защита честта и достойнството на гражданите и търговската репутация на юридическите лица, а областната администрация била орган на публична власт, който не може да има търговска репутация, от което следвало, че намесата не може да преследва и легитимна цел. Също така твърди, че намесата не е продиктувана от належаща обществена необходимост. Правителството оспорва жалбата с аргументи, изложени в съдебните решения на националните съдилища.

Преценката на Съда

34. Съдът намира, че доколкото областната администрация е регистрирана като юридическо лице за целите на гражданския оборот, то намесата в правото на свободно изразяване е била предвидена в закона.

35-39. По отношение на въпроса дали намесата е преследвала легитимна цел, Съдът припомня, че целите, посочени в чл. 10, § 2, са изчерпателно изброени, като единствените държавни органи на публична власт, посочени там, са съдилищата с оглед специфичната им роля в обществото. Правото на защита на репутацията не е ограничена само до физическите лица, макар Съдът да отбелязва значителната разлика между интересите на физическо и юридическо лице в това отношение. Съдът е признал, че съществува легитимен „интерес от защита на търговския успех и жизнеспособността на дружествата, в полза на акционерите и служителите, но също така и за по-широкото икономическо благо“ (вж. *Steel and Morris v. the United Kingdom*, no. 68416/01, § 94 и *Uj v. Hungary*, no.

23954/10, § 22). Тези съображения обаче са неприложими към орган, натоварен с изпълнителни правомощия, който не участва като такъв в преки икономически дейности.

41. Съдът, отбелязвайки, че само при изключителни обстоятелства мярка, забраняваща изявления, критикуващи действията или бездействията на избран орган, може да бъде оправдана с позоваване на „защитата на правата или репутацията на други лица“, е готов да приеме, че на тази цел може да се разчита като легитимна в контекста на производство за клевета, заведено от местния съвет на град с население под 12 000 души. (вж. *Lombardo and Others v. Malta*, no. 7333/06).

43. Доколкото в настоящото производство се оспорва дали изобщо с наложената мярка се преследва легитимна цел, и вземайки предвид нарастващия брой подобни съдебни производства и рисковете, които те крият за едно демократично общество, както и дисбаланса на силите между жалбоподателя и орган на публична власт, какъвто е областната администрация, Съдът намира за необходимо да установи дали намесата, от която се оплаква жалбоподателя, действително преследва легитимната цел за „защита на репутацията на другите“.

44-46. Съдът подчертава, че публичните органи съществено се различават от юридическите лица, включително и от тези, които са държавни, тъй като последните имат за цел участие в гражданския и търговския оборот и разчитат на добрата си репутация за привличане на капитали и клиенти, докато публичните органи са създадени с цел да служат на обществото и се финансират изцяло от данъкоплатците. Следователно, за да се предотвратят злоупотреба с власт и корупция в една демократична система, действията на

държавните органи трябва да бъдат обект на стриктен контрол не само от законодателната и съдебната власт, но и от страна на обществото (вж. *Sener v. Turkey*, no. 26680/95, § 40). Всъщност възможността на държавните органи да реагират на всякакви неблагоприятни твърдения за тяхната дейност от страна на медиите чрез завеждане на дела за вреди от клеветнически твърдения, поставя прекомерна непропорционална тежест върху медиите и може да има смразяващ ефекти върху тях при изпълнение на тяхната основна функция на разпространител на информация и обществен наблюдател (вж. *Dyuldin and Kislov v. Russia*, no. 25968/02, § 43).

47. При това положение, Съдът счита, че дело за обезщетение за вреди, причинени от накръняване на репутация, заведено от орган на публична власт, по принцип не може да преследва легитимната цел за „защита на репутацията на другите“ съгласно чл. 10, § 2. Това обаче не изключва възможността на отделни членове на публичния орган, които биха могли да бъдат лесно разпознаваеми, да заведат такова дело от свое име.

48. Съдът отбелязва, че в настоящия случай областната администрация е най-висшият орган на изпълнителната власт във Волгоградска област. Поради това е трудно да се приеме, че има интерес да защитава търговския си успех и репутация, било в полза на своите служители или в името на „по-широкото икономическо благо“ (вж. в този смисъл *Steel and Morris*, цитирано по-горе, § 94).

49-50. В заключение, Съдът постановява, че завеждането на гражданско дело за вреди от клеветнически твърдения от страна на областната администрация не преследва нито една от легитимните цели, изчерпателно изброени в чл. 10, § 2 от Конвенцията, при което не е необходимо да

се изследва въпросът дали предприетите мерки изобщо са били пропорционални и необходими в едно демократично общество. Следователно е налице нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

Непропорционално дълго задържане под стража и прекомерно сериозни наказания за участие в ненасилствен протест в сграда на съда представлява намеса в правото на свободно събрание по смисъла на чл. 11 в светлината на чл. 10, тъй като не е била необходима в едно демократично общество.

Решение по делото [Ekrem Can and others v. Turkey \(no. 10613/10\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са 15 турски граждани. На 18 ноември 2003 г. всички те и още 8 човека влезли в съдебната палата в района „Султан Ахмет“ в Истанбул в знак на протест срещу ареста на лидера на Кюрдската работническа партия – Абдула Йоджалан. Протестиращите, които скандирали слогани, развявали транспаранти и хвърляли листовки с критики срещу управляващата партия, се барикадирани в една от съдебните зали, а около час по-късно били арестувани от полицията, която използвала сълзотворен газ. На 10 декември 2003 г. жалбоподателите били обвинени за притежания на взривни вещества, част от тях за участие в терористична организация, а други в подпомагане на терористична организация.

По време на съдебния процес версията на жалбоподателите, че протестът им е бил мирен и не са упражнили насилие спрямо никой била потвърдена и от свидетели. Жалбоподателите отново се оплакали, че по време на полицейското задържане били малтретирани от полицията и им бил

отказан достъп до адвокат. С окончателни присъди от 2010 г., потвърдени от касационната инстанция през 2012 г., жалбоподателите били осъдени на лишаване от свобода за срок от година и осем месеца.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 6, §§ 1 и 3 с) от Конвенцията

49. Жалбоподателите се оплакват, че са били лишени от адвокатска защита по време на полицейското им задържане и разпитите им в нарушение на чл. 6, §§ 1 и 3 с). По-конкретно се оплакват, че са били принуждавани да подписват документи, че се отказват от правото си на защита, а обстоятелството, че всички до един са направили оплакване пред прокурор и пред съдия, че са били лишени от адвокат и са искали да бъдат представлявани, доказва, че отразеното в документите не отговаря на истината.

50. Правителството твърди, че съдържанието на документите, които жалбоподателите са подписали по време на полицейското задържане, показва, че те са се отказали от адвокат, след като са били надлежно информирани за основните си права. Верността на документите, подписани от жалбоподателите си се потвърждавала и от факта, че един от жалбоподателите е поискал да бъде представляван от адвокат и му е била осигурена адвокатска защита. Правителството изтъква, че осъждането на жалбоподателите далеч не се базирало само на техните обяснения, дадени в отсъствието на адвокат, поради което счита жалбата за очевидно неоснователна.

По същество на жалбата

51. Общите принципи по отношение на достъпа до адвокатска защита, правата на обвиняемия да не си самоинкриминара и да

запази мълчание и отказа от правна помощ и връзката на тези права със справедливостта на наказателното производство са подробно изложени от Съда в решението му *Simeonovi v. Bulgaria* ([GC], no. 21980/04, §§ 112-120). Съдът припомня, че когато разглежда подобни оплаквания, се проверява (1) дали жалбоподателят се е отказал от правото си на защита по недвусмислен начин и дали отказът е бил придружен от минимални гаранции предвид значението му; (2) дали са били налице „непреодолими причини“ за ограничаване на достъпа до адвокат и (3) дали въпреки временното отсъствие на адвокат наказателният процес като цяло е бил справедлив.

54. Съдът припомня, че вече е постановявал по дела срещу Турция, че отказът от адвокатска защита не може да се докаже с простото подписване на документи от жалбоподателя по време на полицейското задържане, когато след като е получил достъп до адвокат той не признава вината си и не поддържа изявленията си, направени пред полицейските органи, както и когато по време на целия процес отрича изявленията, които го уличават в извършване на престъпление (вж. *Akdağ v. Turkey*, no. 75460/10, §§ 48-61 и *Ruşen Bayar v. Turkey*, no. 25253/08, §§ 113-123).

55. По отношение на първото възражение на правителството, че жалбоподателите писмено са се отказали от адвокат, Съдът посочва, че подобни аргументи вече са отхвърлени по делото *Ruşen Bayar v. Turkey* (цитирано). Доколкото правителството не изтъква нищо по-различно, Съдът отхвърля това възражение.

56-59. По отношение на второто възражение на правителството, Съдът отбелязва, представените доклади, изготвени от адвоката на един от жалбоподателите сериозно подкопават версията на правителството, че те са имали

достъп до адвокат и доброволно са давали обяснения. Съдът подчертава и обстоятелството, че жалбоподателите са се отказали от дадените пред полицията показания веднага щом са били изправени пред прокурор и от съдия, както и веднага са се оплакали, че са искали адвокатска защита по време на полицейското задържане. Не на последно място обстоятелството, че един от жалбоподателите е имал достъп до адвокат, не може да служи за доказателство, че и останалите са имали тази възможност. Следователно, Съдът заключава, че няма нито едно доказателство, от което да се направи обоснован извод, че жалбоподателите сами, доброволно са се отказали от адвокатска защита.

60. Съдът подчертава, че правителството не изтъква никаква обективна причина за наложеното ограничение на жалбоподателите, а националното законодателство не предвижда никакви обстоятелства, при които държавата може да ограничи правото на адвокатска защита. Поради тази причина Съдът не намира никаква основателна причина, поради която да се ограничи правото на достъп до адвокат на жалбоподателите.

61-65. Липсата на обективни причини за ограничаване достъпа на жалбоподателите до адвокат налага Съдът да извърши много стриктен контрол що се отнася до справедливостта на наказателното производство като цяло и констатира, че съдилищата не са проучили обстоятелствата, свързани с тези откази, нито са подложили на проверка самопризнанията на жалбоподателите пред полицията, както и не е обсъдил допустимостта на доказателствата свързани с техните изявления. Както Съдът многократно е постановявал, липсата на горепосочените процедурни гаранции нарушават цялостната справедливост на наказателното производство. Следователно

е налице нарушение на член 6 §§ 1 и 3 (с) от Конвенцията.

Оплакването за нарушение на чл. 11 във връзка с чл. 10 от Конвенцията

67-68. Жалбоподателите се оплакват, че са били заплашвани, защото са упражнили правото си на мирно събрание и правото си на свободно изразяване (което не е съдържало подстрекателство към насилие) в нарушение на чл. 10 и чл. 11 от Конвенцията. Съдът намира, че следва да разгледа оплакването само по чл. 11 в светлината на чл. 10, доколкото правото по чл. 10 е една от основните цели на свободата на мирно събрание по чл. 11, а в основата на оплакването стоят действията на полицията, която е разпръснала събранието и арестувала участниците в него.

По допустимостта на жалбата

69. Правителството твърди, че жалбата е недопустима, тъй като действията на жалбоподателите попадат в обхвата на чл. 17, тъй като същите са скандирали политически слогани, възхвалявали са лидера на Кюрдската работническа партия, окупирали са съдебната палата и са се барикадирани в нея, с което са нарушили правата на съдебния персонал, както и са застрашили безопасността на съдиите, както и преди това някои от участниците са хвърляли коктейли Молотов.

72-75. В това отношение Съдът посочва, че чл. 17 е приложим само в крайни случаи, а когато се засяга чл. 10, той намира приложение само когато е напълно очевидно, че правото на свободно изразяване се използва за цели, които са несъвместими с Конвенцията (вж. *Perinçek v. Switzerland* [GC], no. 27510/08, § 114). Макар да е вярно, че част от скандиранията са били на политическа основа, Съдът отбелязва, че вече се е произнасял по

подобни казуси срещу Турция, като е заключавал, че тези слогани не представляват подстрекателство към насилие (вж. *Belge v. Turkey*, no. 50171/09, §§ 34-35), както и че няма причина да се отклони от досегашната си практика, поради което отхвърля това възражение на правителството. Останалата част от възражението на правителството, която се фокусира върху действията на жалбоподателите по време на протеста, Съдът намира за по-подходящо да го присъедини към съществуващото на оплакването по чл. 11 от Конвенцията.

По същество на жалбата

76. Правителството твърди, че жалбата попада извън обхвата на чл. 11, а намесата на полицията е била в съответствие със закона, преследвала е целите, посочени в § 2 на разпоредбата. Правителството също така твърди, че жалбоподателите не са прекратили действията си въпреки надлежно предупреждение, а намесата на полицията е била необходима и пропорционална, имайки предвид, че жалбоподателите са скандирали в подкрепа на терористична организация, засегнали са свободата на персонала на съда и на други граждани, нарушили са работата на съда за период от най-малко един час.

77. Жалбоподателите от своя страна твърдят, че полицията е използвала прекомерна сила и не им е позволила да направят своето изявление пред медиите, с което да привлекат обществено внимание върху кюрдския проблем. Също твърдят, че по време на протеста не е имало никакво насилие, както и изявлението им не е имало за цел да подстрекава някого към насилие. Твърдят още, че полицията е тази, която е блокирала съдебната палата, и е представила мирния им протест като терористичен акт и насилствена окупация на съдебната палата.

Преценката на Съда

78-80. Основните принципи по отношение на свободата на събранията са изведени по делото *Navalnyy v. Russia* ([GC], nos. 29580/12 and 4 others, §§ 98 103, 114-115, 120-122, и 128). Свободата на събранията е едно от фундаменталните права за всяко демократично общество и заедно със свободата на изразяване стоят в основата на такова общество. Член 11 защитава само правото на мирно събрание, което изключва демонстрации с насилствени намерения (вж. *Stankov and the United Macedonian Organisation Ilinden v. Bulgaria*, nos. 29221/95 and 29225/95, § 77). Следователно гаранциите на чл. 11 не се прилагат за събрания, при които организаторите и участниците имат такива намерения, подбуждат към насилие или по друг начин отхвърлят основите на демократичното общество. Отделни насилствени действия не могат да опорочат мирния характер на едно събрание и да го изключат от обхвата на чл. 1. В редица случаи, в които демонстранти са участвали в актове на насилие, Съдът е приел, че въпросните демонстрации са попадали в обхвата на чл. 11 от Конвенцията, но че намесата в свободата, гарантирана от чл. 11, е била оправдана и необходима за предотвратяване на безредици и престъпления и за защита на правата и свободите на другите (вж. *Knežević v. Montenegro (dec.)*, no. 54228/18, § 70). Правото на свобода на събранията включва правото на избор на времето, мястото и начина на провеждане на съответното събрание в рамките на ограниченията, установени в чл. 11, § 2 (вж. *Sáska v. Hungary*, no. 58050/08, § 21). В частност, тази разпоредба не изисква автоматично създаване на права за влизане в частна собственост или дори, задължително, във всички имоти, които са публична собственост, като например държавни учреждения и министерства (вж.

Appleby and Others v. the United Kingdom, no. 44306/98, § 47).

82-83. Съдът констатира, че няма данни за пострадали от действията на протестиращите, за нарушаване на нечии права или за каквито и да било насилствени действия. В същия смисъл е и докладът на заместник-прокурора от 18 ноември 2003. Въпреки че правителството твърди, че жалбоподателите са лишени от свобода гражданите, които са били в коридорите на съдебната палата, Съдът отбелязва, че такова обвинение не е повдигнато срещу никого от протестиращите. Съдебните служители, които са разпитани като свидетели в хода на делото, също не са се оплаkali от поведението на протестиращите. На следващо място у жалбоподателите не са намерени никакви оръжия или опасни вещества. Освен това правителството оправдава действията на полицията въз основа на предполагаемото участие на част от жалбоподателите в насилствени действия преди влизането им в съдебната палата, но данни за такива действия се съдържат само в дадените от тях обяснения при задържането им, където са били лишени от адвокатска защита, за което Съдът вече констатира нарушение на чл. 6 от Конвенцията.

84-86. Съдът отчита, че протестът е прекъснал нормалното функциониране на съда и е принудил част от персонала да се заключи в служебните помещения, както и че хора от персонала или случайни граждани са пострадали от сълзотворния газ, който е използвала полицията, което е нарушение на обществения ред, но при липсата на всякакво намерение за насилствени действия, както и на пострадали, то протестът не може да бъде изключен от обхвата на чл. 11. Поради тази причина Съдът отхвърля възраженията на правителството свързани с чл. 17. Следователно е налице намеса в правото на жалбоподателите на мирно събрание.

87-91. Няма спор между страните, че е намесата на властите се основава на закона, както и че преследва легитимни цели, а именно защита на обществения ред, превенция от престъпления и защита правата и свободите на другите. Съдът отбелязва, че начинът, по който се е провел протестът, и мястото, което са избрали протестиращите, а именно съдебната палата, е нарушил нормалното функциониране на съдебната система и е застрашил обществения ред, поради което намесата на полицията е била продиктувана от неотложна обществена необходимост. В такива ситуации държавите разполагат с широка свобода на преценка по отношение на мерките, които трябва да предприемат, за да бъде ограничено подобно поведение.

92. Въпреки това Съдът подчертава, че тази свобода не е безгранична и следва да се преценят предприетите мерки, наложените наказания с оглед изискването за пропорционалност на намесата. В това отношение Съдът препраща към по-старата си практика, в която е постановявал, че като цяло мирните демонстрации не следва да се преследват по наказателноправен път и особено с лишаване от свобода (*вж. Akgöl and Göl v. Turkey, nos. 28495/06 and 28516/06, § 43, и Gün and Others v. Turkey, no. 8029/07, § 83*). При това положение Съдът трябва да оцени особено случаите, при които ненасилствени акции се наказват с лишаване от свобода.

93-94. Съдът не намира никаква обосновка, включително в решението на касационната инстанция, за наказания от по 1 година и 8 месеца лишаване от свобода, базирани изцяло на поведение на протестиращите в съдебната палата, което е особено тежко наказание. Наказания с подобна продължителност излизат извън обхвата на преследваните цели – да се защити обществения ред, да се предотвратят безредици и да се защитят правата и свободите на другите. Освен това всички

жалбоподатели са били задържани и в следствения арест за период от най-малко една година, осем месеца и четиринадесет дни – отново много дълги периоди – въз основа, по-специално, на действия, които попадат в обхвата на член 11 от Конвенцията, независимо от безредиците, причинени от техния протест в сградата на съда.

95-96. В заключение, Съдът намира, че намесата в правото на жалбоподателите на свободно събрание по смисъла на чл. 11 в светлината на чл. 10, не е била необходима в едно демократично общество. Следователно е налице нарушение на чл. 11 от Конвенцията.

1) Член 1, точка 1 от Директива 2003/6/ЕО относно търговията с вътрешна информация и манипулирането на пазара (пазарна злоупотреба) трябва да се тълкува в смисъл, че за целите на квалифицирането като вътрешна информация „точна“ информация по смисъла на тази разпоредба и на чл. 1, § 1 от Директива 2003/124/ЕО за прилагане на Директива 2003/6 относно определението и публичното оповестяване на вътрешна информация и относно определението за манипулиране на пазара може да бъде информация относно предстоящото публикуване на статия в пресата, препредаваща пазарен слух относно емитент на финансови инструменти, и че за преценката на посочената точност, доколкото са били съобщени преди тази публикация, от значение са обстоятелството, че тази статия в пресата ще посочи цената, на която ще бъдат купени ценните книжа на този емитент в рамките на евентуално търгово предложение, както и самоличността на подписалия споменатата статия журналист и на медийното издание, в което тя е публикувана. Що се отнася до действителното влияние на тази публикация върху цената на ценните книжа, за които тя се отнася, макар да може да представлява последващо доказателство за точността на посочената информация, то не е достатъчно само по себе си, за да се установи такава точност, ако не са разгледани други данни, които са известни или разкрити преди тази публикация.

2) Член 21 от Регламент (ЕС) № 596/2014 относно пазарната злоупотреба (Регламент относно пазарната злоупотреба) трябва да се

тълкува в смисъл, че разкриването от журналист на информация относно предстоящото публикуване на подписана от него статия в пресата, препредаваща пазарен слух, на един от неговите обичайни източници на информация, е извършено „за целите на журналистическата дейност“ по смисъла на този член, когато това разкриване е необходимо, за да може дадена журналистическа дейност, която включва подготвителната разследваща дейност във връзка с публикациите, да бъде доведена до успешен край.

3) Членове 10 и 21 от Регламент № 596/2014 трябва да се тълкуват в смисъл, че разкриването на вътрешна информация от журналист е законно, когато трябва да се счита за необходимо за упражняването на професията му и за зачитане на принципа на пропорционалност.

Решение на СЕС по [дело C-302/20](#)

7. ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ

Държавата е забавила с повече от 20 години да обезщети жалбоподателите за имот, собственост на техния наследодател, който е бил отчужден. Жалбоподателите са понесли прекомерна тежест и следователно не е спазен справедливият баланс между обществения и индивидуалния интерес по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията.

Решение по делото [Bozhilovi v. Bulgaria](#) (no. 9051/18)

Продължителното блокиране на цялото имущество на жалбоподателката в Малта по молба за правна помощ, отправена от Казахстан по реда на Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност, която вероятно е била продиктувана от политически мотивирано преследване, е било лишено от процедурни гаранции срещу произволна и непропорционална намеса в правото на собственост на жалбоподателката.

Решение по делото [Shorazova v. Malta](#) (no. 51853/19)

дъщерята на Нурсултан Назарбаев, който е заемал висок пост в Комунистическата партия на Казахстан, а от 1991 г. до март 2019 г. е бил президент на Казахстан. След 2006 г. чрез контролирани от него медии Алиев призовавал към демократични реформи в страната. През 2007 г. той заминал за Австрия като посланик. В Казахстан срещу него било образувано наказателно производство и след отказ на австрийските власти да го екстрадират бил осъден задочно на 20 години лишаване от свобода. През 2009 г., след друг задочен процес, Алиев бил осъден за политически престъпления от таен военен съд на 20 години лишаване от свобода. Според жалбоподателката тя никога не е била официално уведомена за каквито и да било производства срещу нея в Казахстан. През 2009 г. Алиев се жени за жалбоподателката и в периода 2009-2013 г. пребивава в Малта, където продължавал да се застъпва за демократични реформи в Казахстан.

В периода 2007-2014 г. Казахстан отправя редица молби до различни европейски държави с искане за екстрадиране на Алиев, на които било отказвано. Образованите разследвания срещу Алиев и жалбоподателката, на основание твърдения на казахстанските власти за пране на пари, били прекратявани.

През февруари 2013 г. малтийските власти получават молба за правна помощ по реда на Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност, отнасяща се до жалбоподателката и Алиев във връзка с разследване на твърдения за пране на пари в Казахстан. Двамата неуспешно оспорили молбата и поискали от съда да не я

Фактите: Жалбоподателката е вдовица на Рахат Алиев. Преди да сключи брак с жалбоподателката, Алиев бил женен за

изпълнява. През 2014 г. била получена и уважена молба за правна помощ за идентифициране и замразяване на активите на семейството в Малта. В производство пред конституционен съд жалбоподателката и съпругът ѝ безуспешно обжалвали заповедта за замразяване на активите им. През декември 2020 г., след комуникиране на жалбата по настоящото дело на правителството, жалбоподателката подаде молба до Наказателния съд, в която се оплаква от практиката подобни мерки по молби за правна помощ автоматично да се подновяват на всеки три месеца и искала заповедта за замразяване на имуществото ѝ да бъде отменена. През юли 2021 г. Наказателният съд установява, че няма основания за продължаване действието на заповедта, тъй като казахстанските власти никога не беле предприемали каквито и да било действия срещу жалбоподателката и отменил заповедта за замразяване.

Решението

По оплакването по чл. 1 от Протокол 1

84-101. Жалбоподателката се оплаква, че изпълнението на искането за правна помощ и на заповедта за замразяване, поискани от казахстанските власти, не е било в съответствие с чл. 6, тъй като Казахстан не предоставя гаранции за справедлив съдебен процес. Позовавайки се на чл. 1 от Протокол 1 тя се оплаква конкретно от заповедта за замразяване, основана на политически мотивирани скалпени обвинения, както и от нейната продължителност. Излага подробни аргументи. Правителството оспорва, че заповедите за замразяване на активите на жалбоподателката автоматично са били подновявани на 6 месеца.

102-105. Съдът посочва, че замразяването на активи в контекста на наказателно производство с цел те да останат на разположение за посрещане на потенциална

финансова санкция следва да се разгледа в светлината на третото правило, съдържащо се в чл. 1, § 2 от Протокол № 1, който позволява на държавите да контролират използването на имущество за обезпечаване на плащането на санкции (вж. *Anostolovi срещу България*, no. 32644/09, § 91, и по-скорошното *Karahasanoğlu v. Turkey*, № 21392/08 и 2 други, § 144, във връзка с временни забрани, които не позволяват на жалбоподателя да използва и да се разпорежда с имуществото си). В такива случаи Съдът трябва да установи дали мярката е била законосъобразна и „в съответствие с общия интерес“, както и дали е съществувала разумна връзка на пропорционалност между използваните средства и целта, която се е целяло да се реализира (вж. например *Džinić v. Croatia*, no. 38359/13, §§ 61-62). Освен това не трябва да се пренебрегва значението на процесуалните задължения по чл. 1 от Протокол № 1. Намесата в правата, предвидени в чл. 1 от Протокол № 1, не може да е легитимна при липса на състезателно производство, което да е съобразено с принципа на равнопоставеност на страните и да позволява разглежда на аспекти, които са важни за изхода на делото. (*G.I.E.M. S.R.L. and Others v. Italy* [GC], nos. 1828/06 and 2 others, § 302).

106-107. Съдът отбелязва, че явно заповедта за замразяване, издадена и продължавана за период от почти осем години, не е била в съответствие със закона *ab initio*, тъй като според решението на Наказателния съд от юли 2021 г. жалбоподателката няма и никога не е имал статут на обвиняема или подсъдима в Казахстан, а само на заподозряна. Според Съда фактът, че в продължение на почти осем години нито един орган или национален съд не е разгледал задълбочено този въпрос от правна гледна точка, както и не е установил положението на жалбоподателката в светлината на наличната информация е

смушаващ. Ситуацията показвала сериозен проблем на национално ниво. Ето защо Съдът намира, че следва да разгледа оплакването на жалбоподателката, така както е формулирано, и по-специално в аспекта на пропорционалността на намесата да разгледа и въпроса дали законът е предоставил достатъчно гаранции срещу произволна или непропорционална намеса.

108-110. Замразяването на имуществото на жалбоподателката е било приложено като временна мярка, целяща да осигури изпълнението на евентуална заповед за конфискация (която може да бъде наложена в резултат на наказателно производство), което обикновено се приема като мярка от обществен интерес. Жалбоподателката обаче твърди, че „обвиненията“ срещу нея не са били реални и следователно в настоящия случай не бил налице обществен интерес. По принцип Съдът зачита преценката на държавните органи относно това какво е в обществен интерес, освен ако тази преценка не е без разумно основание. В предишни дела като *Benet Czech, spol. s r.o. v. the Czech Republic*, (no. 31555/05, §§ 36 и 39), националните органи очевидно са били в по-добра позиция от Съда да преценят тези въпроси, тъй като са имали пряк достъп до наличните доказателства. При обстоятелствата по настоящото дело обаче не е доказано, че малтийските власти са били в такава позиция *vis-à-vis* разследването, предприето в Казахстан. Съдът отбелязва наличието на достатъчно материали, за да се приеме, че при конкретните обстоятелства по настоящото дело починалият съпруг на жалбоподателката е бил утвърден политически противник на казахстанския режим и би могъл да бъде обект на репресии от тяхна страна, включително на скалпени обвинения, които биха могли да обхванат и жалбоподателката. Ето защо въпросът дали е съществувал обществен интерес в основата на заповедта за

замразяване, която е била издадена и продължавана от малтийските власти при конкретните обстоятелства по настоящото дело, е бил нещо, което е заслужавало специална оценка от националните съдилища. Именно в такъв контекст ефективните процесуални гаранции стават задължителни.

111-112. Искането за замразяване на активите на жалбоподателката, отправено от властите на Казахстан, се основава на чл. 18 от Конвенцията на ООН. Като признава значението на тази Конвенция, Съдът подчертава, че взаимната правна помощ по нея следва да се осъществява в съответствие с международните стандарти за правата на човека. Следователно, когато е отправено сериозно и обосновано оплакване за явен недостатък в защитата на право по ЕКПЧ националните съдилища са имали задължение да извършат проверка. Съдът също така отбелязва, че съгласно Конвенцията на ООН взаимната правна помощ може да бъде отказана, по-специално ако замолената държава счита, че изпълнението на молбата може да накърни обществения ред или би било в противоречие с правната ѝ система. В настоящия случай конституционните съдилища на Малта автоматично и без подробна оценка на ситуацията в случая са приели, че мярката е преследвала обществен интерес. Нито един друг национален съд не е взел отношение по въпроса. При липсата на такава оценка Съдът не може да потвърди заключенията им. Действително, при много специфичните обстоятелства по настоящото дело Съдът има сериозни съмнения относно наличието на обществен интерес. Жалбоподателката не е била обвинявана в пране на пари в нито една европейска държава (включително Малта), въпреки че в няколко от тях са провеждани разследвания. Съдът също така се затруднява да приеме, че заповедта за замразяване е била в обществен интерес,

тъй като е имала за цел да осигури евентуална конфискация, която би била резултат от наказателно производство, което с оглед на гореизложеното е щяло или вероятно би представлявало явен отказ от правосъдие. Правителството твърди, че спазването на международните задължения само по себе си е въпрос от обществен интерес. Дори и да се приеме, че е налице обществен интерес, Съдът във всички случаи трябва да направи цялостен преглед на различните интереси. Поради това той разглежда пропорционалността на мярката, включително всички съответни процесуални гаранции, с които жалбоподателката е разполагала

113. Съгласно практиката на Съда характерът на намесата, преследваната цел, естеството на засегнатите имуществени права и поведението на жалбоподателя и на намесващите се държавни органи са сред основните фактори, които са от съществено значение за преценката дали оспорваната мярка спазва необходимия справедлив баланс и по-специално дали тя не налага непропорционална тежест на жалбоподателите (вж. *Karahasanoğlu*, цитирано по-горе, § 149). Макар че продължителността на периода, през който ограниченията са останали в сила, е важна част от оценката на Съда, обхватът и естеството на ограниченията, както и наличието или липсата на процесуални гаранции са не по-малко значими (пак там, § 151).

114. Замразяването на цялото имущество на жалбоподателката (в Малта) по своята същност е сурова и ограничителна мярка. Макар жалбоподателката да твърди, че икономическата ѝ дейност е била парализирана, тя не твърди, че целият ѝ бизнес или условията ѝ на живот са били изложени на риск. Жалбоподателката разполагала с големи средства в различни европейски държави. Въпреки това не изглежда, че стойността на имуществото,

предмет на заповедта за замразяване е равна на имуществената облага, за която се твърди, че е получена чрез твърдяното предикатно престъпление. Нито пък, че всички нейни вещи са били придобити чрез пране на пари. Вярно е, че когато е подадена първата молба за правна помощ, производството в Казахстан очевидно е било на етап разследване. Въпреки това, няколко месеца по-късно, вероятно през януари 2014 г., малтийските органи изглежда са възприели идеята, че производството е започнало и са били повдигнати „обвинения“ срещу жалбоподателката. От материалите, с които разполага Съдът, изглежда, че нито един национален съд не е направил преценка относно обхвата на заповедта за замразяване, издадена през февруари 2014 г., във връзка с „обвиненията“, формулирани от казахстанските власти, нито по това време, нито при последващите подновявания.

115-117. Съдът повтаря, че макар фактът, че заповедите за замразяване се издават, без да се връчва съобщение на обвиняемия или на другите лица, засегнати от тях, сам по себе си да не поражда проблем по отношение на гаранциите, предвид едностранния характер на производството, потенциално широкообхватните последици на заповедта за замразяване, и факта, че в Малта тя влиза в сила незабавно изисква внимателно разглеждане на молбите за такива заповеди във всеки отделен случай. В настоящия случай до 2021 г. - повече от седем години след издаването на заповедта - изглежда, че Наказателният съд не е направил оценка дали би било законно и пропорционално да се приложи такава мярка предвид обстоятелствата по делото. Така на нито един етап не е имало съдебна оценка на достоверността на „обвиненията“.

118-121. Цялото имущество на жалбоподателката, намиращо се в Малта, е било замразено и е продължило да бъде

замразено в продължение на почти осем години. Единствените промени, направени от националния съд, са били незначителни. Заповедта е останала широкообхватна, въпреки липсата на каквато и да било оценка на връзката с висящите "обвинения", дори ако се приеме, че те са били истински и основани на постоянно обосновано подозрение. Освен това изглежда, че до 2021 г. мярката е била продължавана автоматично, без жалбоподателката да бъде изслушана.

122. Макар да остава неясно дали преди декември 2020 г., когато част от жалбата е била комуникирана на правителството, жалбоподателката се е опитала да поиска отмяна на заповедта чрез подаване на молба съгласно съответната разпоредба на вътрешното право Съдът няма основание да счита, че възможността ѝ да оспори заповедта по тази разпоредба би

представлявала ефективна гаранция. Правителството не е представило никакви аргументи по този въпрос, а конституционните съдилища не са отхвърлили оплакването ѝ по чл. 1 от Протокол № 1 за неизчерпване на обикновените средства за защита (т.е. за това, че не е успяла да оспори оспорваната мярка по този начин).

123-124. С оглед на гореизложеното Съдът счита, че в производството пред Наказателния съд, в рамките на което е издадена заповедта за замразяване, чието действие е било многократно удължавано до юли 2021 г., жалбоподателката е била лишена от съответните процесуални гаранции срещу произволна или непропорционална намеса. Следователно е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията.

8. ДРУГИ ПРАВА

Съдът не е убеден, че жалбоподателите са успели да докажат *prima facie* наличието на обща и дискриминационна пасивност от страна на националните власти по отношение на домашното насилие, насочено срещу жени. По отношение на конкретния случай Съдът посочва, че пасивността на полицията, макар и укорима и в нарушение на чл. 2, сама по себе си не може да се разглежда като разкриваща дискриминационно отношение от страна на властите. Съдът не приема и твърдението на жалбоподателите, че съдебната реакция на убийството на г-жа В. е показала снизходително отношение към домашното насилие. Изложените от Съда съображения, взети в тяхната съвкупност, водят до заключението, че при обстоятелствата на настоящия случай не е налице нарушение на чл. 14 във връзка с чл. 2.

Решение по делото [Y and Others v. Bulgaria \(no. 9077/18\)](#)

За да се установи дали държавата-ответник е изпълнила наложената от Съда привременна мярка на основание правило 39 от Правилника на ЕСПЧ, е необходимо да се изследва формулировката на самата мярка. Съдът трябва да провери дали държавата-ответник е спазила буквата и духа ѝ. При разглеждането на жалба по член 34 от Конвенцията относно твърдяното неизпълнение от страна на

договаряща държава Съдът не преразглежда целесъобразността на решението си за прилагане на привременната мярка. Правителството-ответник трябва да докаже, че мярката е била спазена или, в изключителни случаи, че е имало обективна пречка за спазването ѝ и че е предприело всички разумни мерки за отстраняване на пречката и за информиране на Съда за ситуацията.

Решение по делото [N.B. et autres c. France \(no. 49775/20\)](#)

Вж. по-горе раздел [„Забрана на нечовешкото или унизително отнасяне“](#)

Член 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз, във връзка с чл. 52, § 1 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска дадено юридическо лице да бъде санкционирано с глоба за извършване на нарушение на конкурентното право на Съюза, когато за същото деяние спрямо това лице вече е прието окончателно решение след приключване на производство във връзка с нарушение на секторна правна уредба с предмет либерализацията на съответния пазар, при условие че съществуват ясни и точни правила, които позволяват да се предвиди кои действия и бездействия могат да бъдат предмет на кумулиране на производства и санкции, както и координирането между двата компетентни органа, и при условие че двете производства са били

проведени достатъчно координирано в близък период от време и съвкупността от наложените санкции съответства на тежестта на извършените нарушения.

Решение на СЕС по [дело C-117/20](#)

9. РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1) Член 267 ДФЕС и чл. 94, първа алинея, буква а) от Процедурния правилник на Съда във връзка с чл. 4, § 3 ДЕС и чл. 47, втора алинея от Хартата на основните права трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална норма, която задължава наказателните съдилища, когато се произнасят по фактите в рамките на отправено до Съда преюдициално запитване, да се самоотведат, тъй като в противен случай ще бъде отменен бъдещият акт по същество. Такава норма трябва да бъде оставена без приложение от посочените съдилища, както и от всеки орган, оправомощен да я прилага.

2) Член 18 ДФЕС, чл. 21, § 2 от Хартата на основните права и чл. 23 от Статута на Съда на Европейския съюз трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат правна уредба на държава членка, съгласно която юрисдикцията, която отправя преюдициално запитване до Съда, е длъжна да изпрати копие от запитването на звеното, осъществяващо процесуалното представителство на тази държава членка пред Съда.

Определение на СЕС по [дело С-609/21](#) (преюдициално запитване, отправено от Специализирания наказателен съд)

Член 29, § 2, второ изречение от Регламент (ЕС) № 604/2013 за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки

от гражданин на трета държава или от лице без гражданство, трябва да се тълкува в смисъл, че употребеното в тази разпоредба понятие „задържане в учреждение за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода“ не обхваща принудителното настаняване на търсещо убежище лице в психиатрично болнично отделение, което е разрешено със съдебен акт с мотива, че поради психическо заболяване това лице представлява сериозна опасност за себе си или за обществото.

Решение на СЕС по дело [дело С-231/21](#)

1) Член 12, § 1, буква а), второ изречение от Директива 2004/83 относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила трябва да се тълкува в смисъл, че за да се определи дали закрилата или помощта на Агенцията на ООН (за палестинските бежанци в Близкия изток) (UNRWA) е преустановена, поради което дадено лице може да претендира *ipso facto* да му бъде предоставен „статут на бежанец“ по смисъла на тази разпоредба, следва след извършване на индивидуална оценка да се вземат

предвид релевантните обстоятелства, които са налице не само към момента, в който това лице е напуснало зоната на действие на UNRWA, но също и към момента, в който компетентните административни органи са разгледали молба за предоставяне на статут на бежанец или съответните съдебни органи са се произнесли по жалбата срещу решение за отказ за предоставяне на такъв статут.

2) Член 12, § 1, буква а), второ изречение от Директива 2004/83 трябва да се тълкува в смисъл, че в рамките на анализа дали закрилата или помощта, предоставяна от UNRWA, е преустановена, поради което дадено лице може да претендира *ipso facto* да му бъде предоставен статут на бежанец, когато съответното лице докаже, че е било принудено да напусне зоната на действие на UNRWA поради причини, които то не може да контролира или не зависят от неговата воля, държавата членка е длъжна, ако смята, че това лице понастоящем е в състояние да се завърне в тази зона на действие и да се ползва от тази закрила или от тази помощ, да докаже, че случаят е такъв.

3) Член 12, § 1, буква а), второ изречение от Директива 2004/83 трябва да се тълкува в смисъл, че за да се определи дали закрилата или помощта, предоставяна от UNRWA, е преустановена по смисъла на тази разпоредба, поради което лице, подало молба за международна закрила, е било принудено да напусне зоната на действие на тази агенция, не е необходимо да се докаже, че UNRWA или държавата, на чиято територия тя осъществява дейност, е имала намерение да увреди това лице или

чрез действие или бездействие да го лиши от помощ. За целите на тази разпоредба е достатъчно да се установи, че помощта или закрилата на UNRWA действително е преустановена, без значение поради каква причина, в резултат на което по обективни причини или поради причини, свързани с личното положение на това лице, тази агенция повече да не е в състояние да му гарантира условията на живот, отговарящи на мисията, с която е натоварена

4) Член 12, § 1, буква а), второ изречение от Директива 2004/83 във връзка с член 1, раздел D от Женевската конвенция трябва да се тълкува в смисъл, че при преценката на условията, които се изискват, за да се провери дали е преустановена закрилата или помощта, предоставяна от UNRWA, в резултат на което даден дадено лице може да претендира *ipso facto* да му бъде предоставен „статут на бежанец“, следва да се държи сметка и за предоставяната на това лице помощ от страна на представители на гражданското общество като неправителствените организации, при условие че UNRWA поддържа с тях формална връзка на сътрудничество, която е стабилна и в рамките на която те подпомагат UNRWA при изпълнението на нейния мандат

Решение на СЕС по дело [дело C-349/20](#)

Фондация „Български адвокати за правата на човека“

**Гр. София 1000
Ул. „Гурко“ № 49, вх. А, ет. 3
Тел./Факс. : 02/980 39 67**

e-mail: hrlawyer@blhr.org

www.blhr.org

Редактор на броя *София Разбойникова*

Подбор на решенията на ЕСПЧ и СЕС *София Разбойникова*

За изготвянето на броя допринесоха и *Анна Гаврилова, Живка Георгиева, Ивелин Ангелов, Пламен Стефанов, София Разбойникова,*
E-mail за връзка: hrlawyer@blhr.org

© Всички права запазени

Публикуваният текст не обвързва Европейския съд по правата на човека, Съвета на Европа или Съда на Европейския съюз.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на фонд „Активни граждани България“ по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на фонд „Активни граждани България“.